

Ekonomska kretanja baltičkih zemalja u razdoblju od 2009. do 2013. godine

Ladić, Sunčica

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:985302>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sunčica Ladić

**Ekonomska kretanja baltičkih zemalja
u razdoblju od 2009. do 2013. godine**

DIPLOMSKI RAD

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Specijalistički diplomski stručni studij
Poslovno upravljanje

Kolegij: Makroekonomija

Mentor: Dr.sc. Branko Wasserbauer prof.v.š.

Broj indeksa autora: 0619410034

Karlovac, svibanj 2015.

ZAHVALA

Zahvaljujem se suprugu Ivanu, sinu Luki na velikoj potpori, ali i strpljenju koje su iskazali tijekom mog školovanja i nastanka ovog diplomskog rada, te njima posvećujem ovaj rad.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj majci Nadi, na podršci koju mi je pružala svih ovih godina, obzirom da je ona uvijek vjerovala u mene.

Najsrdajnije se zahvaljujem mentoru, dr. sc. Branku Wasserbaueru prof.v.š. na podršci, stručnoj pomoći, prenesenom znanju, sugestijama i vremenu koje mi je posvetio tijekom izrade ovog diplomskog rada.

SAŽETAK

Ekonomija je društvena znanost koja proučava kretanja privrede, analizira ih, te pomaže u poboljšavanju njenih učinaka. Pokušava riješiti cijeli niz problema koji se tiču privrednih kretanja poput proizvodnje, potrošnje, gospodarskog rasta, cijena, vanjske trgovine, nezaposlenosti i slično.

U promatranom razdoblju od 2009. do 2013. godine najveći porast BDP-a ali i najveći pad tijekom gospodarske krize doživjela je Litva. Najmanji porast BDP-a imala je Estonija. Najveći BDP po stanovniku je u Estoniji a najmanji u Latviji. U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljive su oscilacije stope inflacije u sve tri države ali najveća stopa inflacije je zabilježena u Estoniji. Najveća stopa nezaposlenosti zabilježena je u Latviji, dok je najniža stopa nezaposlenosti zabilježena u Estoniji. U sve tri baltičke zemlje se ostvaruje proračunski deficit, koji se smanjuje.

Makroekonomski pokazatelji Litve, Latvije i Estonije govore da je globalna kriza kako i na druge države tako i na njih znatno utjecala ali se postupno oporavljaju.

Ključne riječi: **ekonomija, Litva, Latvija, Estonija, BDP, inflacija, nezaposlenost.**

SUMMARY

Economics is a social science that studies economic trends, analyze them, and helps in improving its effects. Trying to resolve a wide range of problems concerning economic trends such as production, consumption, economic growth, price, foreign trade, unemployment and the like.

In the period from 2009 to 2013, the largest increase in GDP but also the largest decline during the economic crisis experienced Lithuania. The smallest increase in GDP is only in Estonia. The highest GDP per capita in Estonia and lowest in Latvia. In the five year period are visible fluctuations in the inflation rate in all three countries but the highest inflation rate was recorded in Estonia. The highest unemployment rates were recorded in Latvia, while the lowest unemployment rates were recorded in Estonia. In all three Baltic countries is realized budget deficit, which is reduced.

Macroeconomic indicators of Lithuania, Latvia and Estonia are saying that the global crisis as well as to other countries and to them significantly influenced but is gradually recovering.

Keywords: economy, Lithuania, Latvia, Estonia, GDP, inflation, unemployment.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Struktura rada	2
2. LITVA	3
2.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja	3
2.2. Bruto domaći proizvod	8
2.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku	10
2.3. Inflacija	13
2.4. Nezaposlenost.....	15
2.5. Vanjskotrgovinska bilanca	17
2.6. Proračun	19
3. LATVIJA	22
3.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja	22
3.2. Bruto domaći proizvod	26
3.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku	28
3.3. Inflacija	31
3.4. Nezaposlenost.....	33
3.5. Vanjskotrgovinska bilanca	35
3.6. Proračun	37
4. ESTONIJA.....	40
4.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja	40
4.2. Bruto domaći proizvod	44
4.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku	46
4.3. Inflacija	49
4.4. Nezaposlenost.....	51
4.5. Vanjskotrgovinska bilanca	53
4.6. Proračun	55
5. ZAKLJUČAK.....	58
LITERATURA	60
POPIS TABLICA	61
POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA	62
POPIS SLIKA.....	65

1. UVOD

Današnji svijet u kojem živimo prepun je preokreta, turbulencija i stresnih situacija, odnosno pratiti na kvalitetan način tempo današnjeg života vrlo je teško. Kako čovjeku kao pojedincu, tako i društvu u cjelini. Promatrajući na taj način i gospodarstva raznih svjetskih zemalja, pa i onih najvećih, vidljivo je da niti ta vrlo razvijena gospodarstva ne mogu uvijek adekvatno ili pravovremeno reagirati na sve promjene i novonastale probleme. Ekonomska kretanja vrlo su podložna raznim djelovanjima, kako unutarnjim, tako i vanjskim. Upravo neka od tih djelovanja vrlo je teško pravovremeno predvidjeti, pa suočavanje s njihovim nastankom i rješavanjem nije uvijek jednostavno, već vrlo složeno i ponekad je potrebno upotrijebiti gotovo sve raspoložive resurse koji mogu pridonijeti njihovom rješavanju, što svejedno u konačnici ne garantira uspjeh. Naravno da to zahtijeva i izvanredne izdatke koji nisu uvijek uračunati u troškove na razini poduzeća, ali i na državnoj razini. Kada u takve izvanredne situacije pridodamo svjetsku gospodarsku krizu, koja je već dugi niz godina sveprisutna, vrlo je teško predvidjeti ekonomska kretanja u budućnosti. Utjecaji koje ona ima na gospodarstva zemalja, koje ne pripadaju najjačim svjetskim gospodarstvima, gotovo su nemjerljivi i vrlo teško ih je objektivno sagledati.

1.1. Predmet i cilj

Predmet izrade ovog diplomskog rada je analiza gospodarskih kretanja baltičkih zemalja u razdoblju od 2009. do 2013. godine i koji su to gospodarski učinci koji iz toga proizlaze. Analiza prikupljenih podataka o definiranim gospodarskim kretanjima i procesima globalne ekonomije dat će uvid u ostvareno stanje gospodarstava tih zemalja. Ujedno, po dobivenim spoznajama, vidjet ćemo međusobni odnos gospodarskih kretanja tih zemalja, učinak svjetske gospodarske krize, te ulogu članstva u EU, a time dolazimo i do cilja koji nam ukazuje na potrebu, načine i vrste mjera koje treba kontinuirano poduzimati kako bi se umanjili i sanirali nastali gubici i negativne posljedice. Samim time dobiva se i potvrda potrebe međusobne povezanosti i suradnje baltičkih zemalja bez obzira na njihovu političku neovisnost.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Kao izvori podataka poslužile su mnogobrojne knjige, stručni časopisi, intervjui i promišljanja svjetski priznatih stručnjaka i analitičara na području gospodarstva, a što je navedeno u posebnom poglavlju popisa korištene literature. U obzir su uzete i stručne analize objavljenih novinskih članaka po pitanju određenih ekonomskih kretanja u svezi s gospodarskim procesima u pojedinim zemljama. Pregled internetskih stranica, također je korišten u obradi ove teme. Vjerodostojne statistički podaci preuzeti su s interneta, gdje su pronađeni i tabelarni, grafički i kartografski prikazi određenih stanja i situacija, koji su poslužili za analizu i razumljiviji prikaz obrađene teme.

1.3. Struktura rada

U drugom poglavlju rada osvrt će se temeljiti na obradi i analizi gospodarskih kretanja Litve. Obraditi će se zemljopisna, politička i gospodarska obilježja po kojima je Litva prepoznatljiva u svijetu, a potom BDP, nezaposlenost, inflacija, vanjskotrgovinska bilanca i proračun. Treće poglavlje diplomskog rada obrađuje na isti naprijed opisani način drugu baltičku zemlju, Latviju, dok je četvrto poglavlje posvećeno trećoj baltičkoj zemlji Estoniji. U petom poglavlju zaključno je prikazan međusobni suodnos, ali i položaj pojedine zemlje u odnosu na druge po analiziranim ekonomskim pokazateljima.

2. LITVA

2.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja

Litva je baltička država, koja se smjestila na sjeveroistoku Europe, a obuhvaća 65 300 km². Službeni naziv je Lietuvos Respublika. Nalazi se na obali Baltičkoga mora, čija dužina obale obuhvaća 90 km. Graniči s četiri države, odnosno na sjeveru graniči s Latvijom (dužina granice iznosi 453 km), na jugu s Poljskom (granica 91 km), na istoku s Bjelorusijom (granica 680 km), te na jugozapadu s Rusijom (granica 227 km).

Litva nastaje u 13. stoljeću, kada su se litavska plemena ujedinila kako bi se obranila od Njemačkog viteškog reda. U nekoliko navrata bila je pripojena Rusiji, a neovisnost i samostalnost stječe raspadom tadašnjeg SSSR-a. Razlikuje se od ostalih baltičkih zemalja (Estonije i Latvije), posebice po strukturi stanovništva, koje je uglavnom litavsko, dok Estoniju i Latviju naseljava znatan broj Rusa. Također život je usredotočen na unutrašnjost zemlje, a ne na obalno područje. Za razliku od ostalih baltičkih zemalja obilježava ju plodno tlo, pa se poljoprivreda javlja kao važnija, ali nedovoljno iskorištena gospodarska grana.

Litva je podijeljena na pet regija, odnosno deset okruga. Regije su:

1. Aukštaitija – odnosi se na gorski, odnosno sjeveroistočni dio Litve, glavni i najveći grad regije je Panevėžys;
2. Samogitia – odnosi se na nizinski, odnosno zapadni dio Litve, glavni grad regije je Telšiai, a najveći grad regije je Šiauliai;
3. Dzūkija – u prijevodu znači „Zemlja pjesama“, a nalazi se na jugoistoku Litve, glavni grad regije je Alytus, a najveći grad regije je Vilnius;
4. Suvalkija – nalazi se u jugozapadnom dijelu litve, najmanje etnografsko područje, glavni grad regije je Marijampole, a najveći grad regije je Kaunas;
5. Lithuania Minor – regija Litve koja pripada obalnom području Baltičkog mora, najveći i glavni grad regije je Klaipėda.

Slika 1. Grb Litve

Izvor: Lithuania, <http://en.wikipedia.org>

Slika 2. Regije Litve

Izvor: Regions of Lithuania, <http://en.wikipedia.org>

Litva je pretežito ravničarska zemlja, smještena na zapadnome rubu Istočnoeuropske nizine, u porječju srednjeg i donjeg toka rijeke Njemen. U srednjem dijelu zemlje nalazi se mjestimično močvarna, Srednjolitavska nizina, a ista prema jugozapadu prelazi u veliku dolinu Njemena. Jugoistočno i istočno od navedene nizine nalazi se Baltičko pobrđe. Na krajnjem jugoistoku nalazi se pješćana ravnica, a na istoku se nalaze dijelovi bjeloruskoga pobrđa, gdje je smještena i uzvisina Medininkų na kojoj se nalazi najviši vrh Litve - Aukštojas(293,8 m) i uzvisina Švenčionių. Prema zapadu, na Srednjolitavsku nizinu nastavlja se uzvisina Žemaičių, koja prelazi u 15 do 20 km široku priobalnu nizinu Pajūrio. Obala Baltičkoga mora je pretežito pješćana. Ispred južnog dijela obale nalazi se oko 100 km dug pješćani sprud koji odvaja zaljev Kuršių od otvorenog Baltičkog mora. Na klimu Litve utječu zračne mase s Atlantskog oceana, kao i euroazijske kontinentalne zračne mase. Utjecaj Baltičkog mora odnosi se isključivo na uski priobalni pojas Litve.

Rijeke u Litvi pripadaju slijevu Baltičkog mora. Teku sporo, budući protječu nizinskim područjem, a zanimljivo je da su iste zaleđene do čak tri mjeseca godišnje. Najduža je rijeka Njemen (475 km), s glavnim pritocima rijekama Merkys i Neris. Litva je bogata jezerima, te ih ima gotovo tri tisuće, a najveće jezero je Drukšiai (44,8 km²). Najviše jezera nalazi se na istoku zemlje, u Baltičkom pobrđu, gdje su i mnogobrojne močvare i tresetišta. Pod šumom se nalazi 31,3% teritorija, a prevladavaju četinjače. U nizinskom i močvarnom području prevladavaju listopadne šume breze, joha i topole.

U Litvi živi 2 955 986 stanovnika (podatak iz 2013. godine) ili 45,3 st./km². Naseljenost je gušća u središnjem i istočnom dijelu oko Vilnusa (83 st./km²), te u priobalnom dijelu (okrug Klaipeda, 65 st./km²). Niža naseljenost bilježi se na jugu i sjeveroistoku (okrug Utena, 20,2 st./km²). Glavninu stanovništva čine Litavci (84,1%). Od ostalih naroda najbrojniji su Rusi, Poljaci, Bjelorusi i Ukrajinci. Službeni jezik je litavski jezik, a govori se također ruski i poljski. Glavnina vjernika su rimokatolici (77,3%). Posljednjih godina, broj stanovnika Litve se smanjuje, a glavni razlog je iseljavanje, dok je u manjoj mjeri razlog i negativan prirodni priraštaj. Stanovništvo se iseljava najviše zbog ekonomskih razloga (nezaposlenost, niski dohodak) i to uglavnom u Veliku Britaniju i Irsku. U poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu zaposleno je 8,5% zaposlenih, u industriji, rudarstvu i građevinarstvu 22,5%, a u uslužnim djelatnostima 69,1% zaposlenih.

Glavni i najveći grad Litve je Vilnius s 528 049 stanovnika. Ostali veći gradovi su Kaunas (305 309 stanovnika), Klaipėda (157 815 stanovnika), Šiauliai (105 942 stanovnika), Panevėžys (96 784 stanovnika) i Alytus (56 795 stanovnika).

U prometnom pogledu Litva je vrlo važna u povezivanju Rusije i Bjelorusije s Baltičkim morem i srednjom Europom. Ukupna dužina željezničke mreže iznosi 1768 km, a cestovne mreže 82 911 km (od čega je 87,2% asfaltiranih cesta). Najvažnije prometnice povezuju Klaipėdu s Minskom preko Kaunasa i Vilnusa. Također, jedna od značajnih investicija je trenutna izgradnja autoceste Via Baltica, koja je duga oko 1000 km, i to od Helsinkija preko Tallina, Rige i Kaunasa sve do Varšave. Navedena autocesta izuzetno je važna radi povezivanja baltičkih zemalja sa srednjom Europom. Glavna morska luka je Klaipėda, čiji promet na godišnjoj razini iznosi oko 35,2 milijuna tona. Trajektnim linijama povezana je s Njemačkom i Švedskom, dok je njen naftni terminal Būtingė (8,5 milijuna tona godišnjeg prometa), naftovodima povezan s Rusijom. Litva posjeduje i relativno dug unutarnji plovni put, koji je dug 452 km, a plovidba se odvija uglavnom rijekom Njemen (glavna luka Kaunas). U zračnom prometu ističu se međunarodne zračne luke Kaunas, Palanga i Šiauliai, a najveća zračna luka je Vilnius s oko 1,7 milijuna putnika godišnje.

Litva je 11. ožujka 1990. godine proglasila neovisnost. Od 1998. godine intenzivno je provođena politika integracije u europske sigurnosne i gospodarske sustave, te je 2004. godine Litva postala članicom Europske unije i NATO-a. Prema Ustavu od 25. listopada 1992. godine, Litva je republika, odnosno država s predsjedničkim sustavom vlasti. Predsjednik republike je na čelu države i ujedno je šef izvršne vlasti. Ima ovlasti šefa države u vanjskoj politici i obrani zemlje, izvršnoj i zakonodavnoj vlasti, te ima pravo suspenzivnog veta na odluke parlamenta. Također, imenuje i opoziva predsjednika i članove vlade. Predsjednika republike biraju građani na općim izborima za razdoblje od 5 godina, a isti može biti biran dva mandata uzastopno. Vlada koja obnaša izvršne funkcije vlasti za svoj je rad odgovorna predsjedniku republike i parlamentu. Jednodomni parlament, Seimas, ima zakonodavnu vlast, a čini ga 141 zastupnik. Zastupnici u parlamentu također se biraju od strane građana na općim izborima. Sustav sudbene vlasti čine lokalni i područni sudovi, te Prizivni i Vrhovni sud. Jedinice lokalne samouprave, 10 okruga, imaju organe vlasti, savjete, koje građani biraju na razdoblje od 2 godine. Nacionalni praznik je Dan neovisnosti, koji se obilježava 16. veljače. Litva je 1. siječnja 2015. godine za valutu uvela euro, a do tada je nacionalna valuta bila litas. Predsjednica

države je Dalia Grybauskaite, koja je na tu funkciju izabrana 2009. godine, dok je njen reizbor proveden u svibnju 2014. godine.

Zanimljivost Litve, po čemu se razlikuje od ostalih država, očituje se u tome da cca 90% jantara u svijetu potječe s litavske obale, gdje se isti nalazi zakopan u pijesku posljednjih 50 milijuna godina. Jantar je okamenjena smola stabla, koji se pronalazi u grudama različitih oblika i veličina. Najviše se traži žut ili zlatan, a većina je neprozirna i smeđa.

Temeljni opći podaci Litve:¹

Glavni grad	Vilnius
Broj stanovnika	cca 2,956 milijuna
Službeni jezik	litavski
Valuta	euro
Površina	65 300 km ²
Ustroj	višestranačka demokracija
Pismenost	98%
Omjer stanovništva selo/grad	33% / 67%
Očekivana životna dob	žene 81,1 god.; muškarci 71,2 god.
ISO kod	LTU
Himna	Tautiška giesme
Nezaposlenost	13,2%
Ukupni BDP	45,93 milijarde \$ (2013. godina)
Predsjednica	Dalia Grybauskaite
Važniji izvori prihoda	strojevi i oprema, tekstil, brodogradnja, proizvodnja namještaja, bijeke tehnike, odjeće i obuće te gnojiva, turizam

¹Extrade d.o.o. Kastav: "Leksikon država svijeta", Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 2014., str. 35

2.2. Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) u Litvi, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 45,93 milijardi dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP Litve bio je 24,14 milijardi dolara. Najniža vrijednost BDP-a Litve bila 1994. godine i to 6,95 milijardi dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a zabilježena 2008. godine i to 47,43 milijardi dolara. Promatrajući kretanje BDP-a Litve u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

Tablica 1. BDP Litve (2009. do 2013. godina)

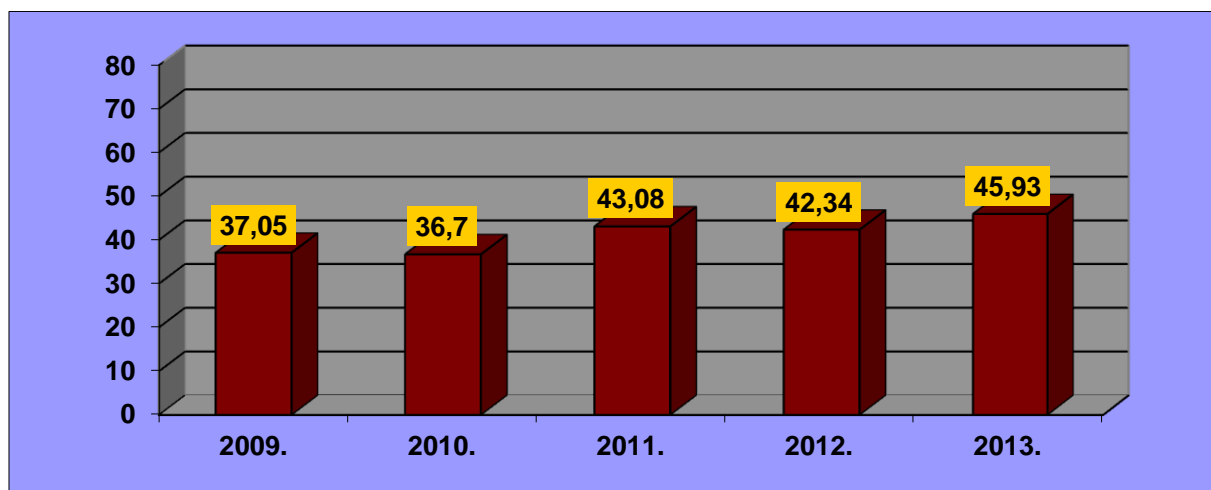
Bruto domaći proizvod		
godina	milijarde \$	% promjene
2008.	47,43	-
2009.	37,05	- 21,9 %
2010.	36,70	- 0,9 %
2011.	43,08	+ 17,4 %
2012.	42,34	- 1,7 %
2013.	45,93	+ 8,5 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje BDP-a Litve. U odnosu na 2008. godinu, u prvoj promatranoj godini došlo je do značajnog i vrlo velikog pada BDP-a, gdje je glavni uzrok svjetska gospodarska kriza, koja se očituje i na litavsko gospodarstvo. Nakon 2009. godine može se reći da dolazi do postupnog oporavka BDP-a, ali i nadalje uz manje oscilacije. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a zabilježena je upravo 2013. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a iznosila je 9,23 milijarde američkih dolara.

Graf 1. BDP Litve (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

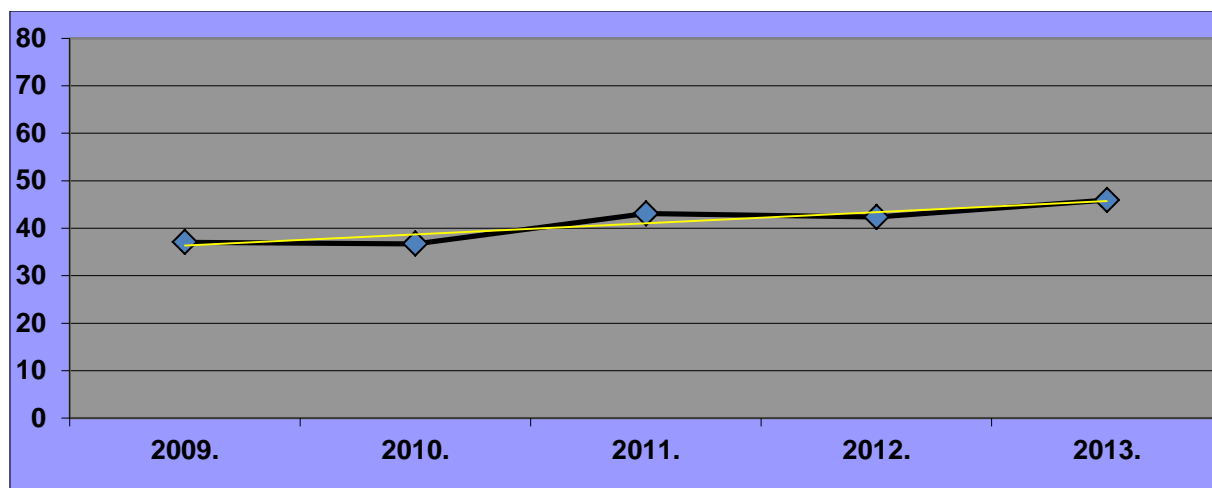

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Promatrajući trend kretanja BDP-a Litve, izražen u milijardama američkih dolara, vidljiv je trend kontinuiranog blagog rasta, neovisno o oscilacijama koje su bile prisutne u vrijednostima BDP-a Litve u promatranom petogodišnjem razdoblju.

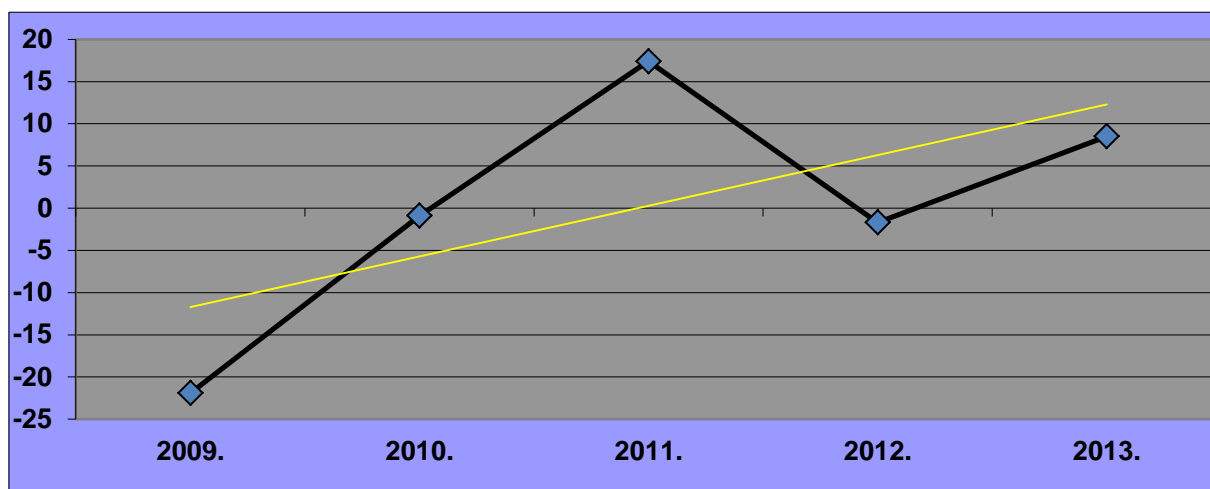
Graf 2. Trend kretanja BDP-a Litve (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Graf 3. Trend kretanja BDP-a Litve izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Promatrajući promjenu BDP-a Litve izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je pad BDP-a u 2009. i 2010. godini, kao i u 2012. godini, dok je 2011. i 2013. godine zabilježen znatan porast BDP-a. Najviša vrijednost zabilježena je 2011. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2009. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a ima uzlazan tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

2.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku

Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (GDP per capita) u Litvi, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 10.108,78 američkih dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP po glavi stanovnika Litve bio je 6.705,47 američkih dolara. Najniža vrijednost BDP-a po glavi stanovnika Litve bila 1995. godine i to 3.818,51 američkih dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena 2013. godine i to 10.108,78 američkih dolara. Promatrajući kretanje BDP-a po glavi stanovnika Litve u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

Tablica 2. BDP po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina)

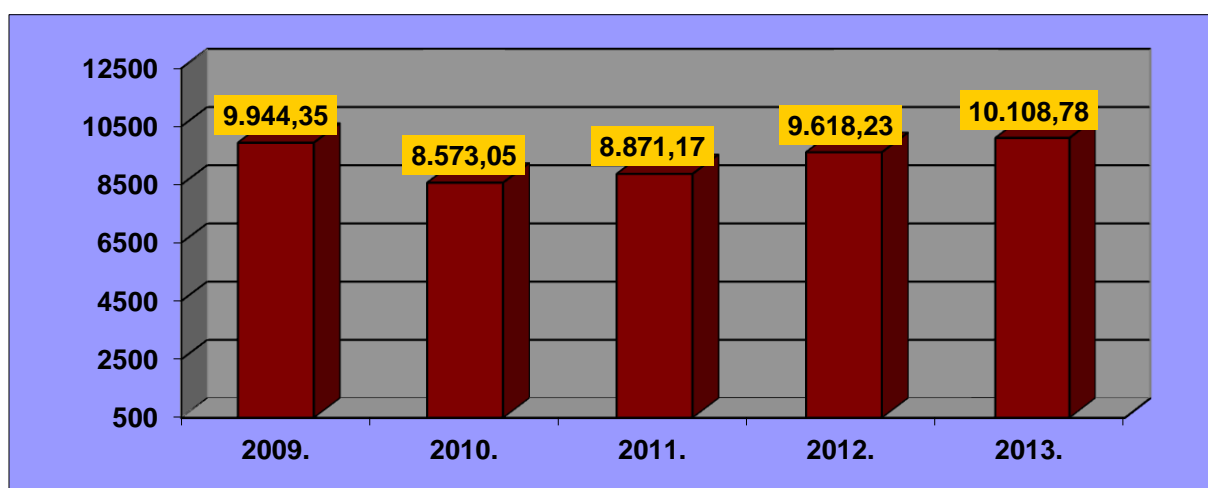
Bruto domaći proizvod po stanovniku		
godina	američki \$	% promjene
2008.	9.562,66	-
2009.	9.944,35	+ 4 %
2010.	8.573,05	- 13,8 %
2011.	8.871,17	+ 3,5 %
2012.	9.618,23	+ 8,4 %
2013.	10.108,78	+ 5,1 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/lithuania/gdp-per-capita>, 17.1.2015

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje BDP-a po glavi stanovnika Litve. U odnosu na 2008. godinu, u prvoj promatranoj godini došlo je do porasta BDP-a po glavi stanovnika od 4%. Međutim, 2010. godine slijedi ogroman pad BDP-a po glavi stanovnika, a potom dolazi do postupnog oporavka i kontinuiranog rasta BDP-a po glavi stanovnika. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena je upravo 2013. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika iznosila je 1535,73 američkih dolara.

Graf 4. BDP po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

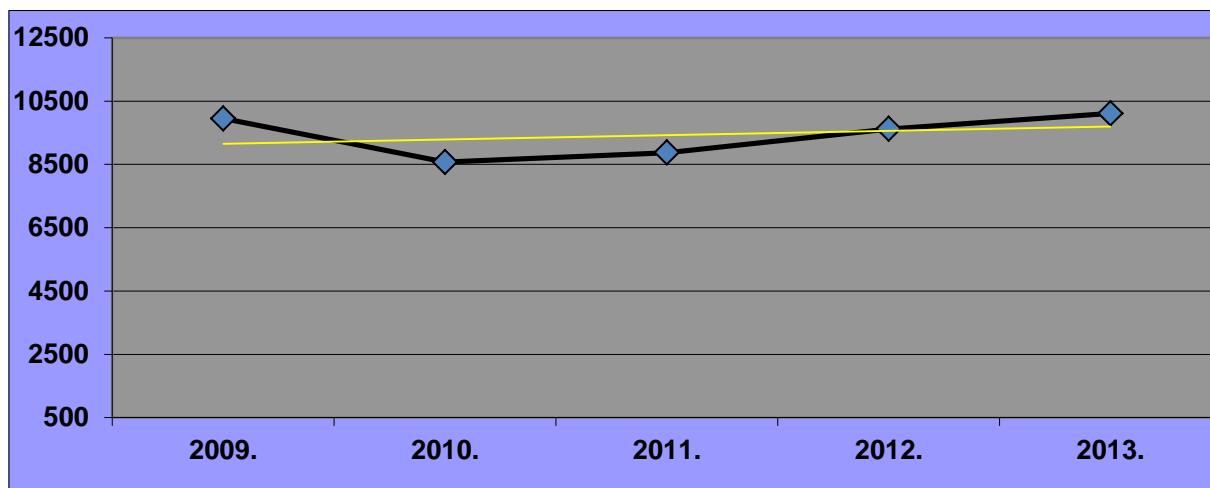
Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/lithuania/gdp-per-capita>, 17.1. 2015

Promatrajući trend kretanja BDP-a po glavi stanovnika Litve, izražen u američkim dolarima, vidljiv je gotovo ujednačen trend, s vrlo blagom tendencijom

rasta, neovisno o oscilacijama koje su bile prisutne u vrijednostima BDP-a po glavi stanovnika Litve u promatranom petogodišnjem razdoblju.

Graf 5. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina)

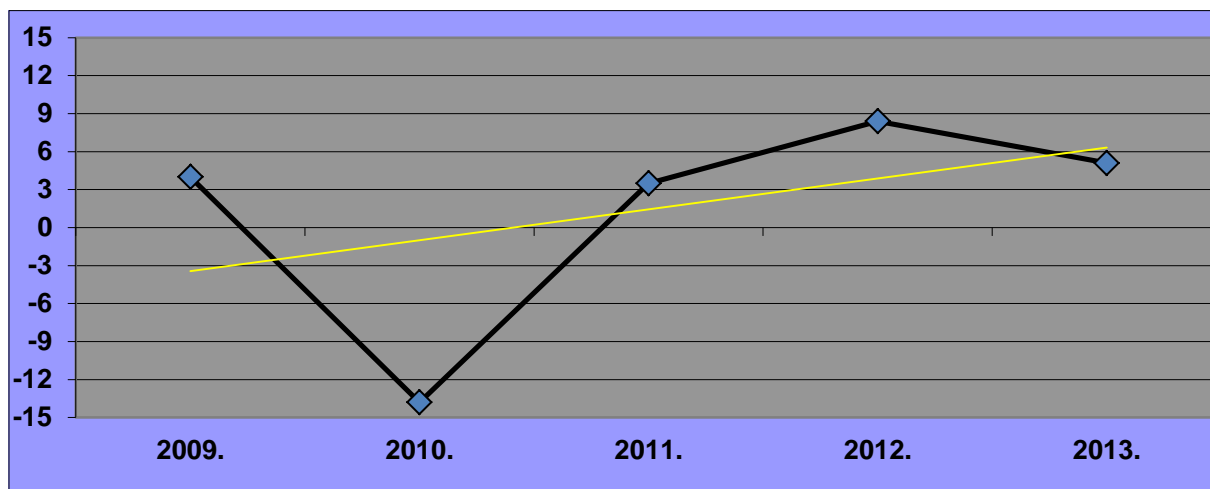
milijarde USD

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/lithuania/gdp-per-capita>, 17.1. 2015

Graf 6. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Litve izražen u %

(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/lithuania/gdp-per-capita>, 17.1. 2015

Promatrajući promjenu BDP-a po glavi stanovnika Litve izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je znatan pad u 2010. godini, te blagi pad u 2013. godini, dok je 2011. i 2012. godine zabilježen znatan porast. Najviša vrijednost zabilježena je 2012. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika ima uzlazan tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

2.3. Inflacija

Stopa inflacije u Litvi, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 1,08%. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa inflacije Litve bila je 9,55 %. Najniža stopa deflacije Litve bila 2003. godine i to -1,15 %, dok je najviša stopa inflacije zabilježena 1994. godine i to nevjerojatnih 72,15 %. Promatrajući kretanje stope inflacije Litve u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

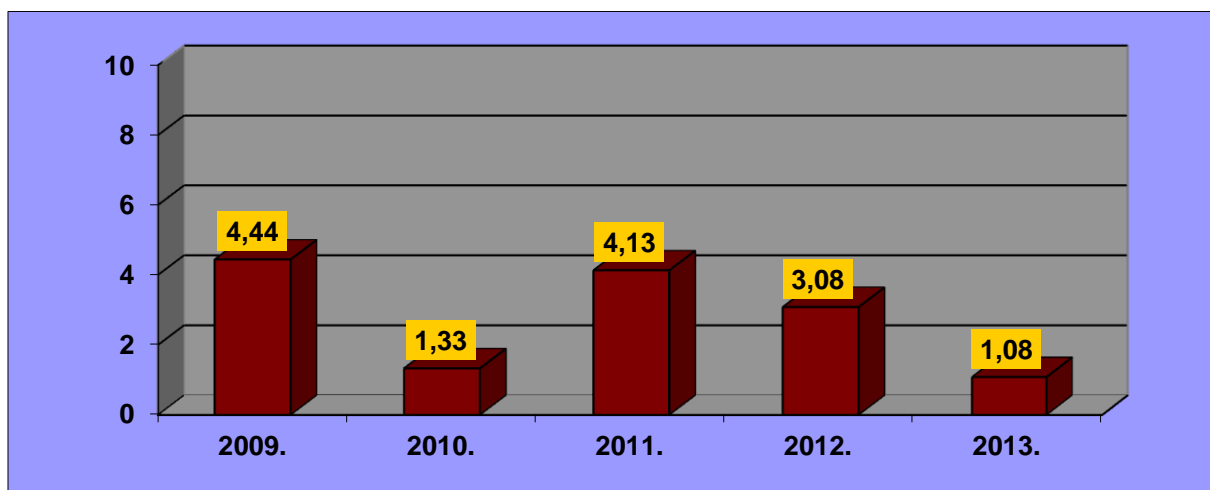
Tablica 3. Stopa inflacije Litve (2009. do 2013. godina)

Inflacija Litve	
godina	stopa inflacije
2009.	4,44 %
2010.	1,33 %
2011.	4,13 %
2012.	3,08 %
2013.	1,08 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1. 2015

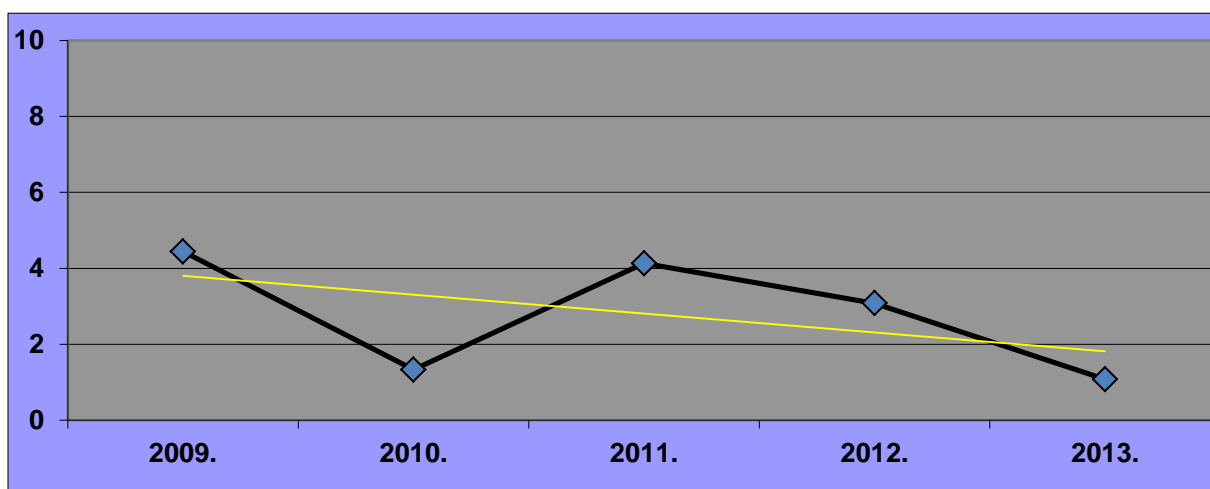
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope inflacije. U prvoj promatranoj godini stopa inflacije iznosila je 4,44%. Međutim, 2010. godine dolazi do znatnijeg pada stope inflacije, da bi već u narednoj godini uslijedio gotovo identičan porast. Tijekom iduće dvije godine dolazi do postupnog pada stope inflacije, te je ona 2013. godine manja nego 2010. godine. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa inflacije zabilježena je 2009. godine, dok je najniža stopa inflacije zabilježena 2013. godine. Razlika između najviše i najniže stope inflacije u promatranom razdoblju iznosila je 3,36%.

Graf 7. Stopa inflacije Litve u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Graf 8. Trend kretanja stope inflacije Litve izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1. 2015

Promatrajući trend kretanja promjene stope inflacije u Litvi vidljiv je trend koji ima blago silazni tijek. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa inflacije Litve bila je 2,81%.

2.4. Nezaposlenost

Stopa nezaposlenosti u Litvi, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 11,8 %. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa nezaposlenosti Litve bila je 12,9 %. Najniža stopa nezaposlenosti Litve bila 2007. godine i to 4,3 %, dok je najviša stopa nezaposlenosti zabilježena 2010. godine i to 17,8 %. Promatrajući kretanje stope nezaposlenosti Litve u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

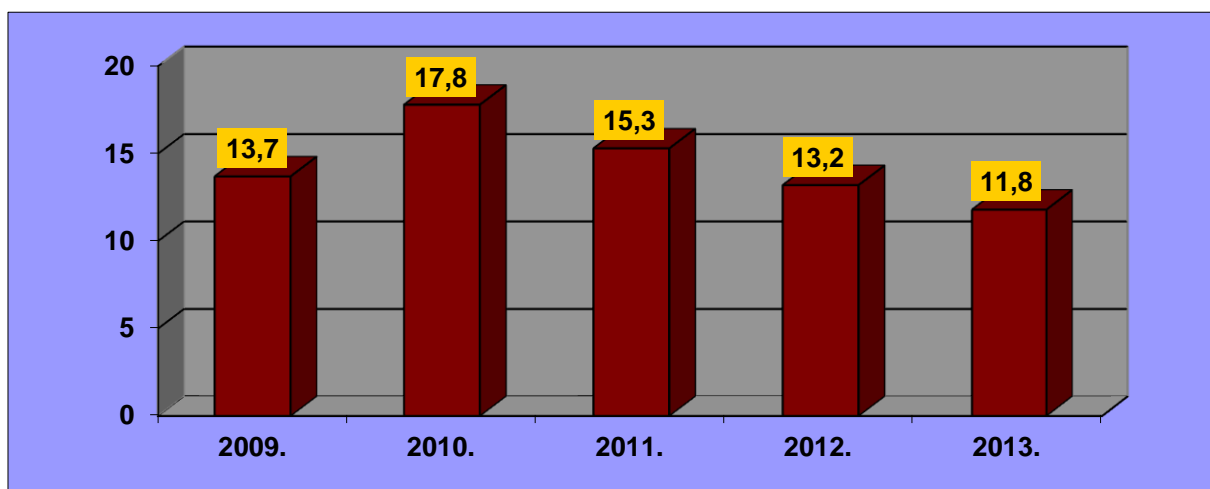
Tablica 4. Nezaposlenost u Litvi (2009. do 2013. godina)

Nezaposlenost u Litvi	
godina	stopa nezaposlenosti
2009.	13,7 %
2010.	17,8 %
2011.	15,3 %
2012.	13,2 %
2013.	11,8 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

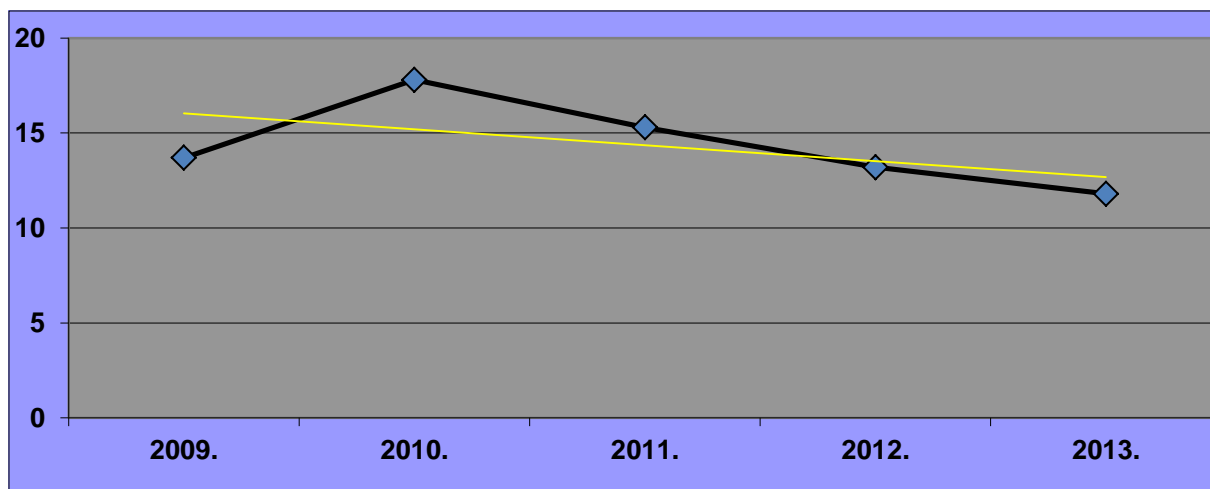
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope nezaposlenosti. U prvoj promatranoj godini stopa nezaposlenosti iznosila je 13,7%. Međutim, 2010. godine dolazi do znatnijeg porasta stope nezaposlenosti, da bi iduće tri godine uslijedio pad navedene stope. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa nezaposlenosti zabilježena je 2010. godine, dok je najniža stopa nezaposlenosti zabilježena 2013. godine. Razlika između najviše i najniže stope nezaposlenosti u promatranom razdoblju iznosila je 6%.

Graf 9. Stopa nezaposlenosti Litve u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Graf 10. Trend kretanja stope nezaposlenosti Litve izražen u %
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 17.1.2015

Promatrajući trend kretanja promjene stope nezaposlenosti u Litvi vidljiv je trend koji ima blago silazni tijek. Najveća stopa nezaposlenosti bila je 2010. godine. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa nezaposlenosti u Litvi bila je 14,4 %.

2.5. Vanjskotrgovinska bilanca

Najvažniji sektori litavskog gospodarstva je trgovina, promet, usluge smještaja i prehrane (cca. 34 %), industrija (cca. 25 %) te javna uprava, obrana, obrazovanje, zdravstvene djelatnosti i socijalna skrb (cca. 14 %).

Glavni i najveći izvozni partneri Litve su Rusija, Latvija, Estonija, Njemačka i Velika Britanija, dok su najvažniji litavski uvozni partneri Rusija, Njemačka, Poljska, Latvija i Nizozemska. Najvažniji izvozni proizvodi Litve su ulja i mineralna gnojiva, industrijski strojevi, dijelovi za motorna vozila, plastika i namještaj.

Promatrajući ukupni saldo vanjskotrgovinske bilance Litve u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on kontinuirano negativnog predznaka, što znači da Litva ostvaruje petogodišnji kontinuirani trgovinski deficit. Međutim, također je vidljivo da se isti od 2012. godine smanjuje, čime raste i vrijednost udjela bilance u BDP-u litavskog gospodarstva.

Tablica 5. Vanjskotrgovinska bilanca Litve (2009. do 2013. godina)

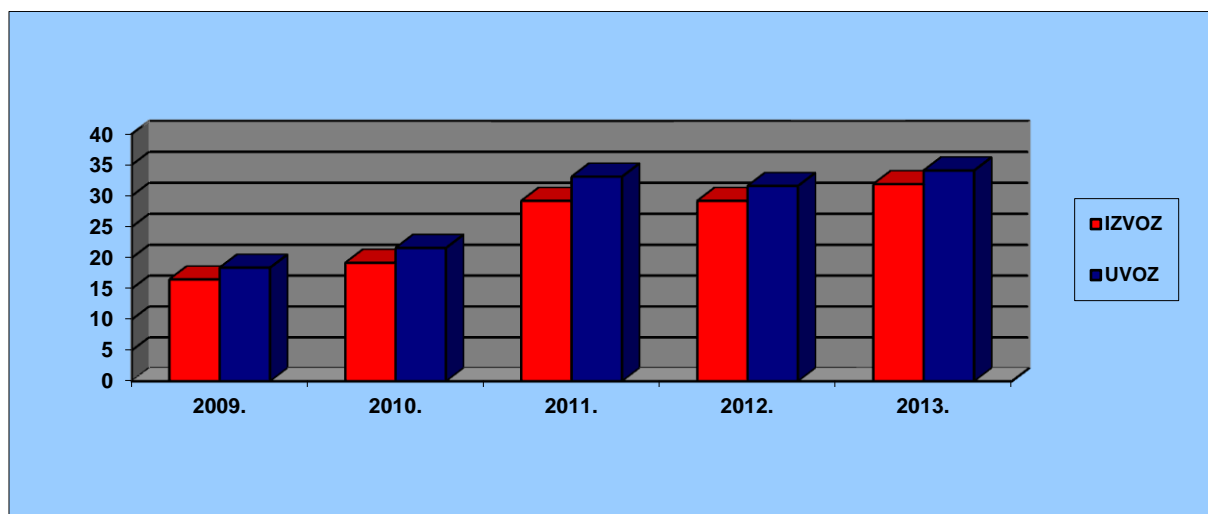
godina	izvoz (milijarde \$)	uvoz (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	udio bilance u BDP-u (%)
2009.	16,5	18,4	-1,9	-5,1
2010.	19,2	21,6	-2,4	-6,5
2011.	29,2	33,1	-3,9	-9
2012.	29,2	31,6	-2,4	-5,7
2013.	31,9	34,1	-2,2	-4,8

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 17.1.2015

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuirani porast izvoza Litve, osim 2012. godine, kada je isti zadržao identičnu razinu od prethodne godine. Uvozni parametri osciliraju, ali su svake godine viši od izvoznih. Vidljivo je da je 2011. godine došlo do naglog skoka kako izvoznih, tako i uvoznih kapaciteta, te je tada udio bilance u BDP-u iznosio -9%.

Graf 11. Izvoz - uvoz Litve (2009. do 2013. godina)

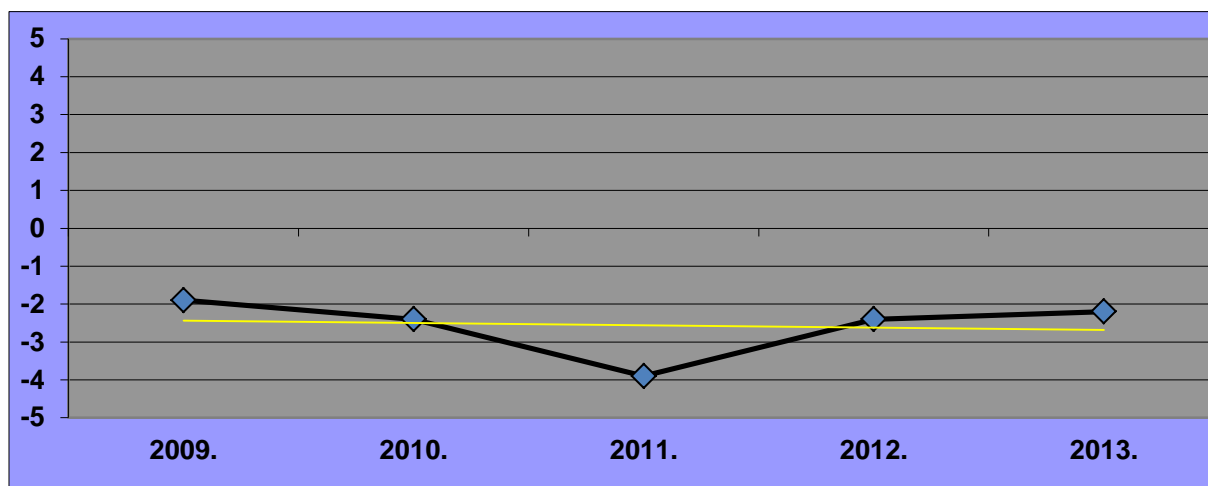
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 17.1.2015

Graf 12. Trend kretanja trgovinskog deficita Litve (2009. do 2013. godina)

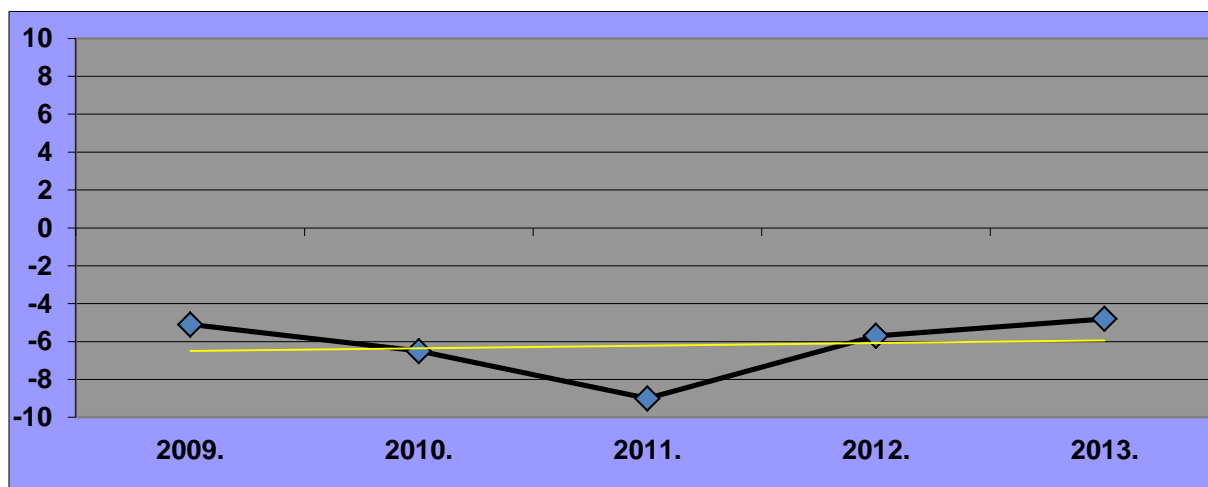
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 17.1.2015

Trend kretanja trgovinskog deficita Litve je ujednačen u petogodišnjem promatranom razdoblju, odnosno vidljiv je njegov gotovo ujednačen tijek kretanja. Promatrajući po godinama, vidljiva je osjetna oscilacija 2011. godine.

Graf 13. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Litve izražen u%
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 17.1.2015

Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Litve prikazuje diskretan uzlazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, iako promatrajući sami postotak udjela vidimo znatan napredak litavske ekonomije u tom segmentu.

2.6. Proračun

Promatrajući ukupni saldo proračuna Litve u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on kontinuirano negativnog predznaka, što znači da Litva ostvaruje petogodišnji kontinuirani proračunski deficit. Međutim, također je vidljivo da se isti kontinuirano smanjuje, čime proizlazi sve pozitivniji odnos u BDP-u litavskog gospodarstva.

Tablica 6. Proračun Litve (2009. do 2013. godina)

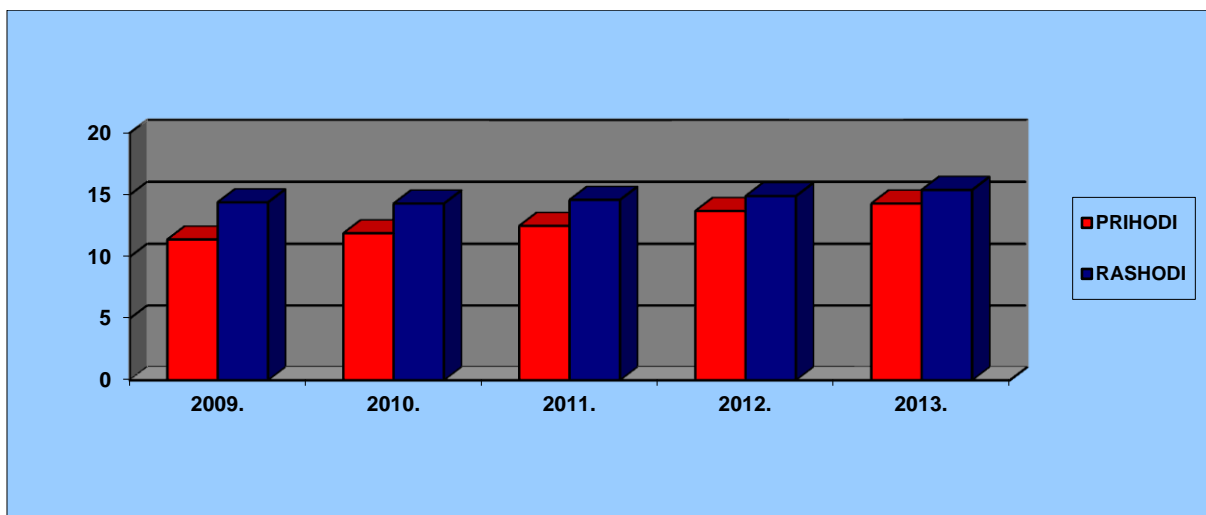
godina	prihodi (milijarde \$)	rashodi (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	odnos proračuna u BDP-u (%)
2009.	11,4	14,4	-3,0	-3,3
2010.	11,9	14,3	-2,4	-9,4
2011.	12,5	14,6	-2,1	-7,2
2012.	13,7	14,9	-1,2	-5,5
2013.	14,3	15,4	-1,1	-3,2

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 17.1.2015

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuirani porast proračunskih prihoda Litve. Proračunski rashodi su također u porastu, osim 2010. godine, ali su ujednačenijeg rasta u odnosu na prihode, čime Litva ima skore izgleda za ostvarivanje proračunskog suficita.

Graf 14. Prihodi–rashodi proračuna Litve (2009. do 2013. godina)

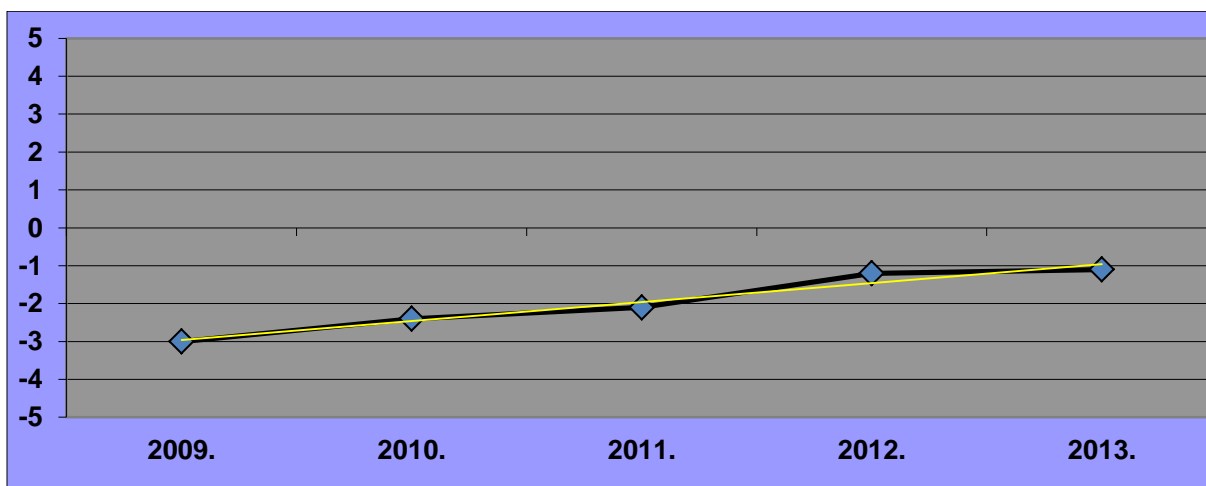
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 17.1.2015

Graf 15. Trend kretanja proračunskog deficita Litve (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

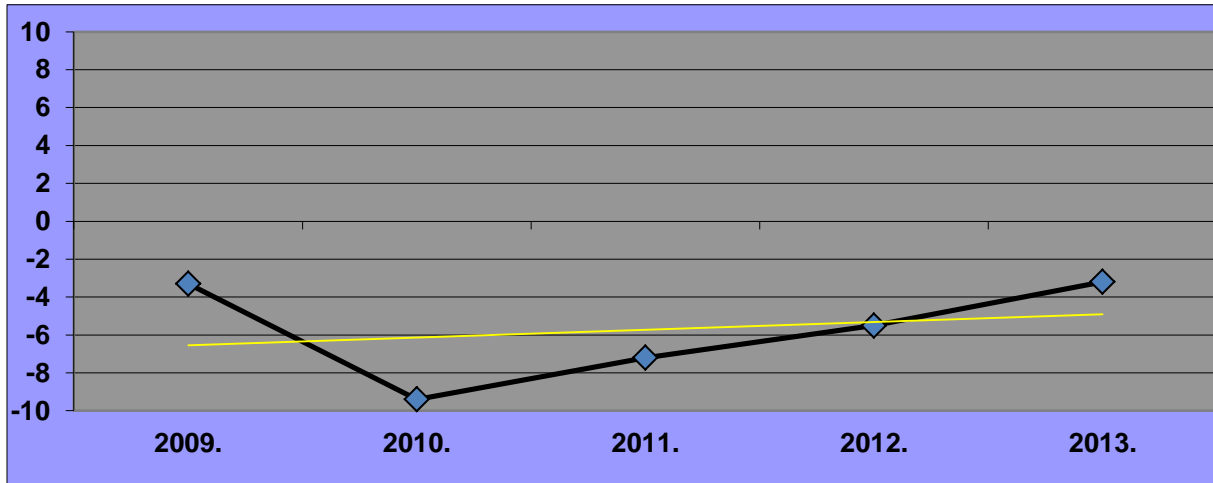

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 17.1.2015

Trend kretanja proračunskog deficita Litve u petogodišnjem promatranom razdoblju je uzlaznog trenda u smislu približavanja parametrima proračunskog

suficita, odnosno vidljiv je njegov kontinuirani napredak. Promatrajući po godinama, vidljiv je osjetni pomak 2012. godine.

Graf 16. Trend odnosa proračuna u BDP-u Litve izražen u%
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 17.1.2015

Trend kretanja odnosa proračuna u BDP-u Litve prikazuje uzlazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, iako promatrajući sami postotak odnosa vidimo dostizanje udjela iz 2009. godine, tek u 2013. godini, s tendencijom daljnjeg napretka.

3. LATVIJA

3.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja

Latvija je pribaltička država, koja se smjestila na sjeveroistoku Europe, a obuhvaća 64589km². Česti naziv je i Letonija. Na zapadu izlazi na Baltičko more. Graniči s četiri države, odnosno na sjeveru graniči s Estonijom, na jugu s Litvom, na istoku s Rusijom, te na jugoistoku s Bjelorusijom.

Latvija nastaje u 12. stoljeću. U nekoliko navrata bila je pripojena Rusiji, a neovisnost i samostalnost stječe raspadom tadašnjeg SSSR-a. Latvija leži u zapadnom dijelu Istočnoeuropske nizine. Osnovna su obilježja reljefa u unutrašnjosti izmjena nizina i morenskih uzvisina. Oko 57% površine zemlje niže je od 100 m, a samo 2,5% izdiže se iznad 200 m nadmorske visine. U središnjem dijelu zemlje, između Riškoga zaljeva i granice s Litvom, proteže se plodna Srednjolatvijska ravnica s nizinom Zemgale. Zapadno od ravnice morenska je uzvisina Kursa. Najviši vrh Latvije je Gaizinkalns(312 m).Istočnolatvijska ravnica s Lubanskom nizinom, ispresijecana je mnogim jezerima i močvarama. Obala Baltičkoga mora s Riškim zaljevom niska je, pješčana i slabo razvedena.

Klima je umjereno kontinentalna, pod jakim utjecajem atlantskih zračnih masa koje ublažavaju klimu, osobito priobalnoga dijela zemlje. Latvija ima tek 30 do 40 sunčanih dana godišnje. Gusta riječna mreža ravnomjerno je razvijena. Sve rijeke pripadaju slijevu Baltičkoga mora. Glavne su Zapadna Dvina, Gauja, koja je ujedno najdulja u zemlji, Lielupe i Venta. Glavninu od približno 3000 pretežito ledenjačkih jezera čine mala i plitka jezera; najveće je jezero Lubāns (63,5 km²), a najdublje Drīdzis (65,1 m). Najviše ih je na jugoistoku zemlje (oko 40%) i u priobalnoj nizini. Šume prekrivaju 41,1% površine zemlje; prevladavaju četinjače (bor, smreka). U močvarnim područjima rastu breza i joha.

Sa 2 070 371 stanovnikom (popis 2011. godine) ili 32,1 st./km², Latvija se ubraja u najrjeđe naseljene države Europe. Stanovništvo je neravnomjerno raspoređeno. Većina stanovnika živi u gradovima, osobito oko gradova Riga, Jelgava i Jūrmala, gdje na 6% teritorija živi oko 45% stanovnika. Najrjeđe je naseljeno baltičko priobalje na krajnjem zapadu zemlje. U poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu radi 8,6%, u industriji, rudarstvu i građevinarstvu 23,4%, a u uslužnim djelatnostima

68,0% stanovništva (2009). Glavni i najveći grad je Riga. Ostali su veći gradovi Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Jūrmala, Ventspils i Rēzekne. Zanimljivo je da su svi smješteni na obali mora ili rijeke. U gradovima živi 68,0% stanovništva.

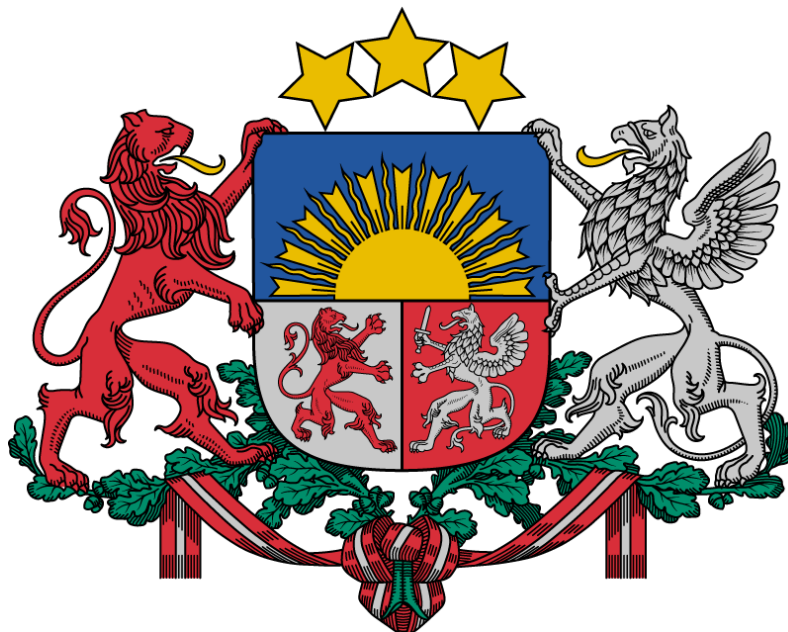
Nakon raspada SSSR-a (1991. godine), Latvija je tri godine bila u gospodarskoj depresiji, tijekom koje je BDP smanjen približno za 25%. Od prirodnih bogatstava Latvija posjeduje ležišta ugljena i dolomita, hidroenergetske potencijale i drvo (obradivo je oko 30% zemljišta). U poljoprivrednoj ponudi prevladavaju žitarice, šećerna repa, povrće, svinje, goveda, pilići, jaja, mlijeko i riba. U industriji se proizvode autobusi, željeznička vozila, poljoprivredni strojevi, kućanski uređaji, elektronički proizvodi, lijekovi i hrana. Glavninu izvoza čine drvo, kovine, hrana i oprema. Većinu uvoza čine nafta, derivati i električna energija (80% potreba za energijom podmiruje se uvozom iz Rusije), te kemikalije i cestovna vozila.

Željeznička mreža, koja ima veliku važnost u prijevozu roba iz Rusije i država bivšega SSSR-a prema latvijskim lukama, duga je 1865 km, a cestovna 69 687 km. Glavne su luke Riga i Ventspils, koja je ujedno i najveća na Baltiku za pretovar nafte (izvozna luka za rusku naftu), te amonijaka i Liepāja. Riječni se promet odvija na Zapadnoj Dvini, a glavno je pristanište Daugavpils. Međunarodna je zračna luka Riga.

Novčana je jedinica euro, a uveden je 2014. godine, do kada je nacionalna valuta bio lats.

Od 2004. godine Latvija je članica NATO-a i Europske unije. Prema Ustavu od 15.2.1922. godine, Latvija je demokratska, parlamentarna republika. Predsjednik republike na čelu je države, bira ga parlament (*Saeima*) na razdoblje od 4 godine, a može biti biran još jedan mandat. Predsjednik republike zapovjednik je oružanih snaga, zastupa državu u međunarodnim odnosima, imenuje njezine diplomatske predstavnike, ratificira međunarodne ugovore. Vlada obavlja izvršnu vlast. Na prijedlog predsjednika republike parlament bira predsjednika vlade, a na njegov prijedlog bira članove vlade. Zakonodavnu vlast obavlja jednodomni parlament, koji ima 100 zastupnika, a biraju ga građani izravno na općim izborima na razdoblje od 4 godine. Administrativno je država podijeljena u 26 regija i 7 posebnih općina. Nacionalni blagdan je Dan neovisnosti, 18. studenoga.

Slika 3. Grb Latvije

Izvor:Latvijas,<http://en.wikipedia.org>

Latvija se povijesno dijeli na četiri regije:

Slika 4. Regije Latvije

Izvor:Latvijas,<http://en.wikipedia.org>

Temeljni opći podaci Latvije:²

Glavni grad	Riga
Broj stanovnika	cca 2,03 milijuna
Službeni jezik	latvijski
Valuta	euro
Površina	64589km ²
Ustroj	višestranačka demokracija
Pismenost	99,8%
Omjer stanovništva selo/grad	33% / 67%
Očekivana životna dob	žene 78,8 god.; muškarci 68,4 god.
Nezaposlenost	11,1%
Ukupni BDP	30,96 milijarde \$ (2013. godina)
Predsjednik	Andris Berzinš
Važniji izvori prihoda	industrija strojeva i elektroničkih uređaja, drvo i drvna industrija, mliječne prerađevine, stoka, pšenica

²Extrade d.o.o. Kastav: "Leksikon država svijeta", Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 2014., str. 35

3.2. Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) u Latviji, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 30,95 milijardi dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP Latvije bio je 16,12 milijardi dolara. Najniža vrijednost BDP-a Latvije bila 1994. godine i to 5,06 milijardi dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a zabilježena 2008. godine i to 33,66 milijardi dolara. Promatrajući kretanje BDP-a Latvije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

Tablica 7. BDP Latvije (2009. do 2013. godina)

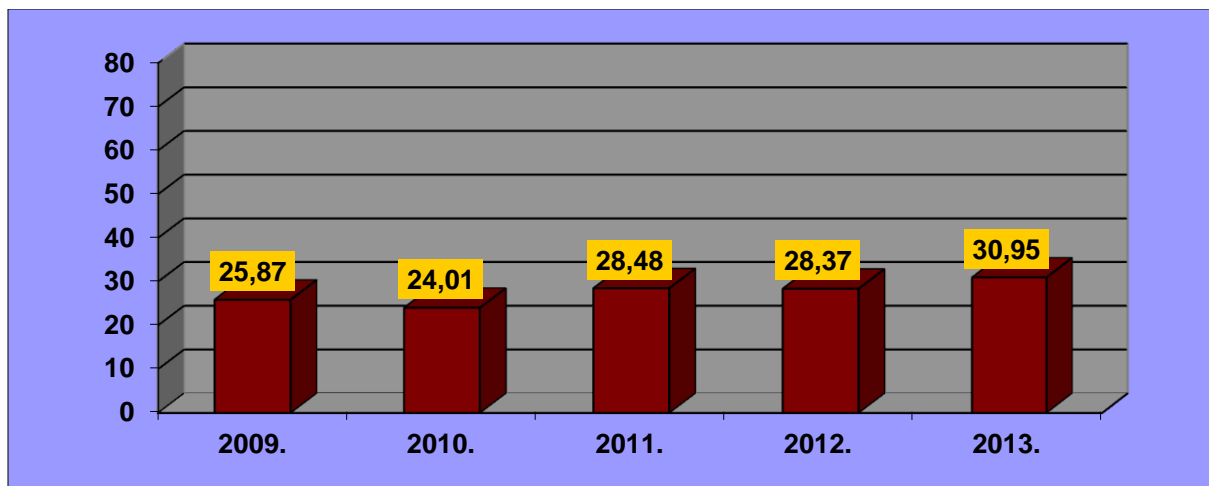
Bruto domaći proizvod		
godina	milijarde \$	% promjene
2008.	33,66	-
2009.	25,87	- 23,1 %
2010.	24,01	- 7,2 %
2011.	28,48	+ 18,6 %
2012.	28,37	- 0,4 %
2013.	30,95	+ 9,1 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje BDP-a Latvije. U odnosu na 2008. godinu, u prvoj promatranoj godini došlo je do značajnog i vrlo velikog pada BDP-a, gdje je glavni uzrok svjetska gospodarska kriza, koja se očituje i na latvijsko gospodarstvo. Nakon 2010. godine može se reći da dolazi do postupnog oporavka BDP-a, ali i nadalje uz manje oscilacije. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a zabilježena je upravo 2013. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a iznosila je 6,94 milijarde američkih dolara.

Graf 17. BDP Latvije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

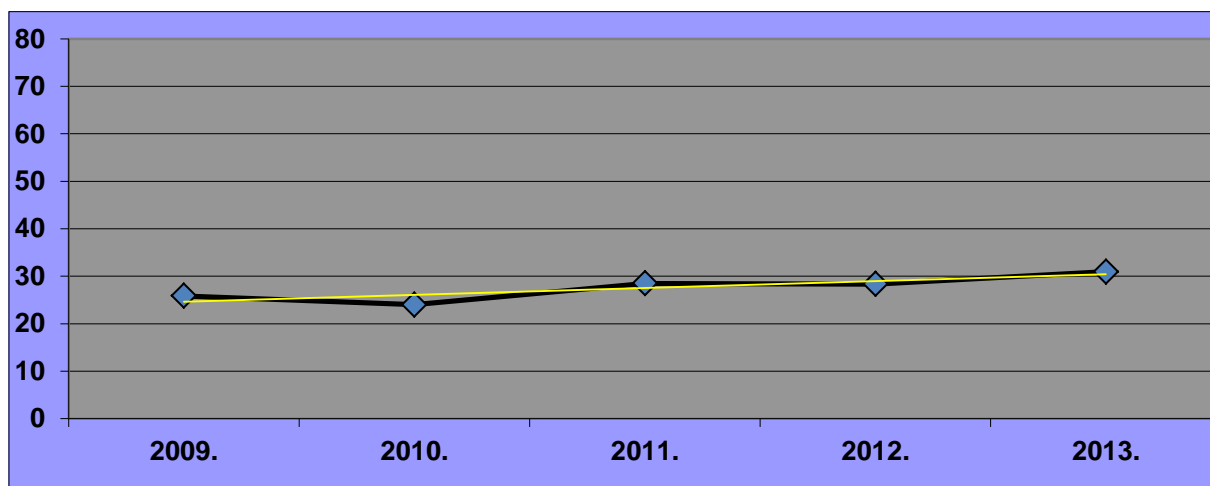

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja BDP-a Latvije, izražen u milijardama američkih dolara, vidljiv je trend kontinuiranog blagog rasta, neovisno o oscilacijama koje su bile prisutne u vrijednostima BDP-a Latvije u promatranom petogodišnjem razdoblju.

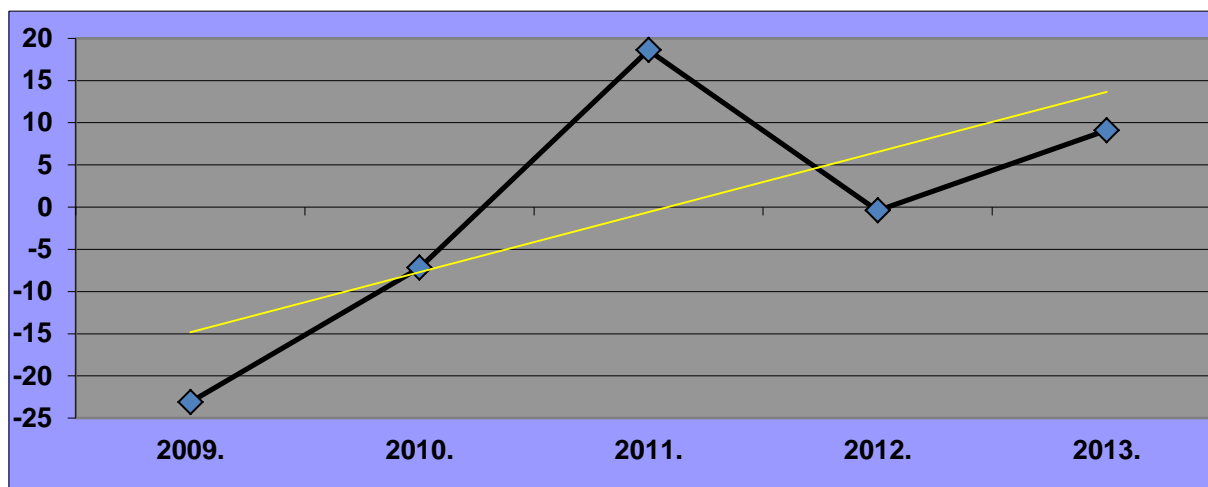
Graf 18. Trend kretanja BDP-a Latvije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 19. Trend kretanja BDP-a Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući promjenu BDP-a Latvije izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je pad BDP-a u 2009. i 2010. godini, kao i u 2012. godini, dok je 2011. i 2013. godine zabilježen znatan porast BDP-a. Najviša vrijednost zabilježena je 2011. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2009. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a ima znatan uzlazni tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

3.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku

Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (GDP per capita) u Latviji, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 8.425,67 američkih dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP po glavi stanovnika Latvije bio je 5.823,66 američkih dolara. Najniža vrijednost BDP-a po glavi stanovnika Latvije bila 1994. godine i to 3.166,07 američkih dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena 2008. godine i to 8.998,98 američkih dolara. Promatrajući kretanje BDP-a po glavi stanovnika Latvije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

Tablica 8. BDP po stanovniku Latvije (2009. do 2013. godina)

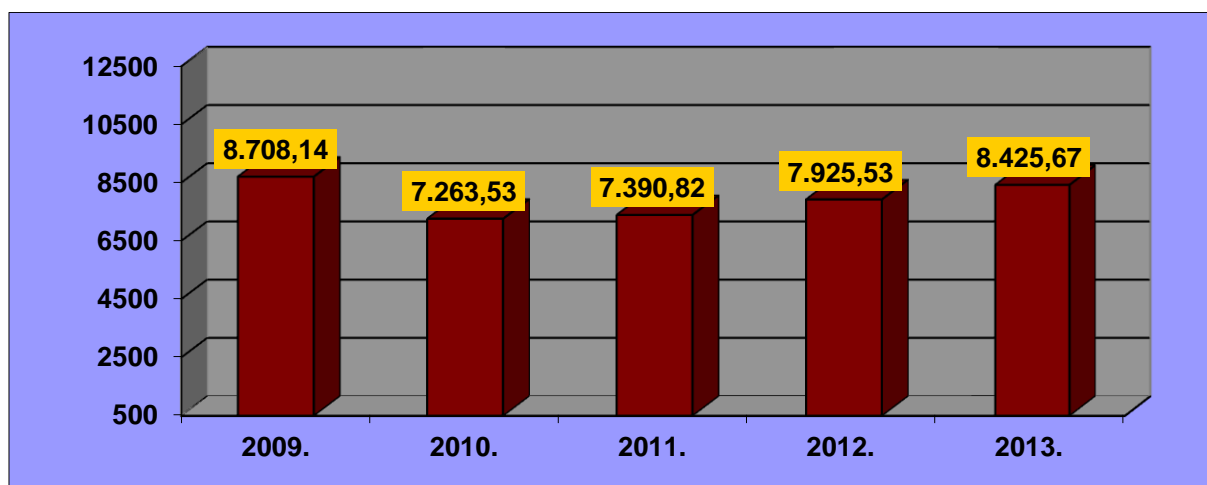
Bruto domaći proizvod po stanovniku		
godina	američki \$	% promjene
2008.	8.998,98	-
2009.	8.708,14	-3,2 %
2010.	7.263,53	- 16,6 %
2011.	7.390,82	+ 1,8 %
2012.	7.925,53	+ 7,2 %
2013.	8.425,67	+ 6,3 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje BDP-a po glavi stanovnika Latvije. U odnosu na 2008. godinu, u prve dvije promatrane godine došlo je do pada BDP-a po glavi stanovnika. Međutim, od 2011. godine slijedi postupni oporavak i kontinuirani rast BDP-a po glavi stanovnika. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena je upravo 2009. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika iznosila je 1444,61 američkih dolara.

Graf 20. BDP po stanovniku Latvije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

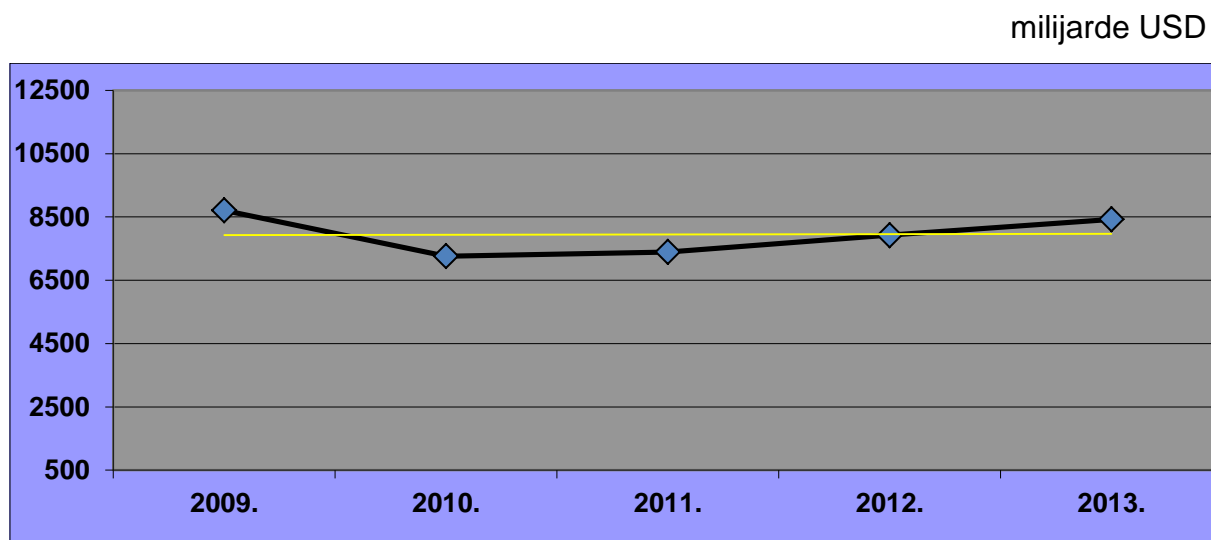

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja BDP-a po glavi stanovnika Latvije, izražen u američkim dolarima, vidljiv je doslovce ujednačen trend, neovisno o oscilacijama koje

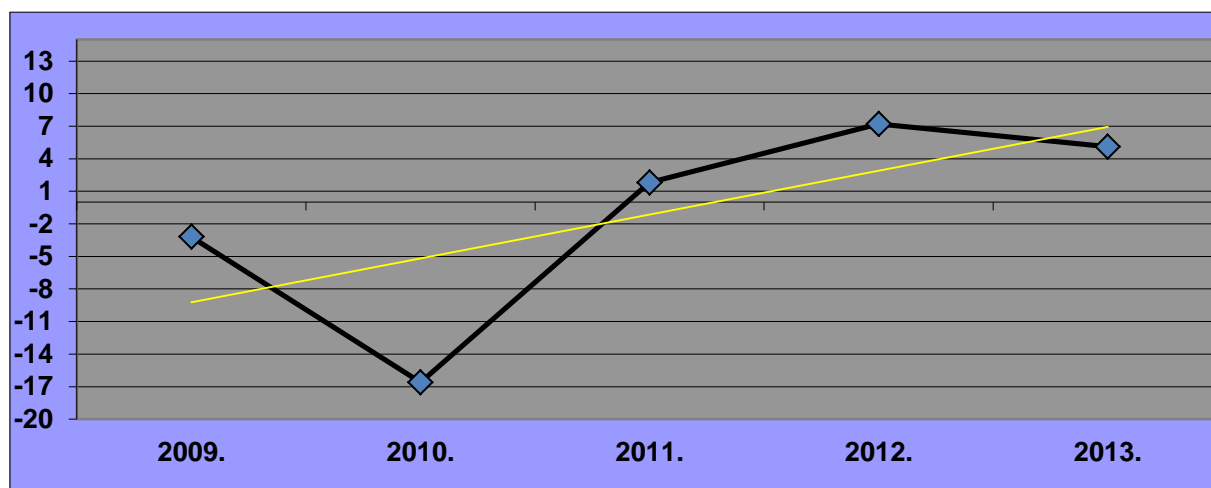
su bile prisutne, u vrijednostima BDP-a po glavi stanovnika Latvije u promatranom petogodišnjem razdoblju.

Graf 21. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Latvije
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Graf 22. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Latvije izražen u %
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Promatrajući promjenu BDP-a po glavi stanovnika Latvije izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je znatan pad u 2010. godini, te blagi pad u 2009. i 2013. godini, dok je 2011. i 2012. godine zabilježen znatan porast.

Najviša vrijednost zabilježena je 2012. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika ima uzlazan tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

3.3. Inflacija

Stopa inflacije u Latviji, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 0 %. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa inflacije Latvije bila je 7,90 %. Najniža stopa deflacije Latvije bila 2010. godine i to -1,09 %, dok je najviša stopa inflacije zabilježena 1994. godine i to 35,93 %. Promatrajući kretanje stope inflacije Latvije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

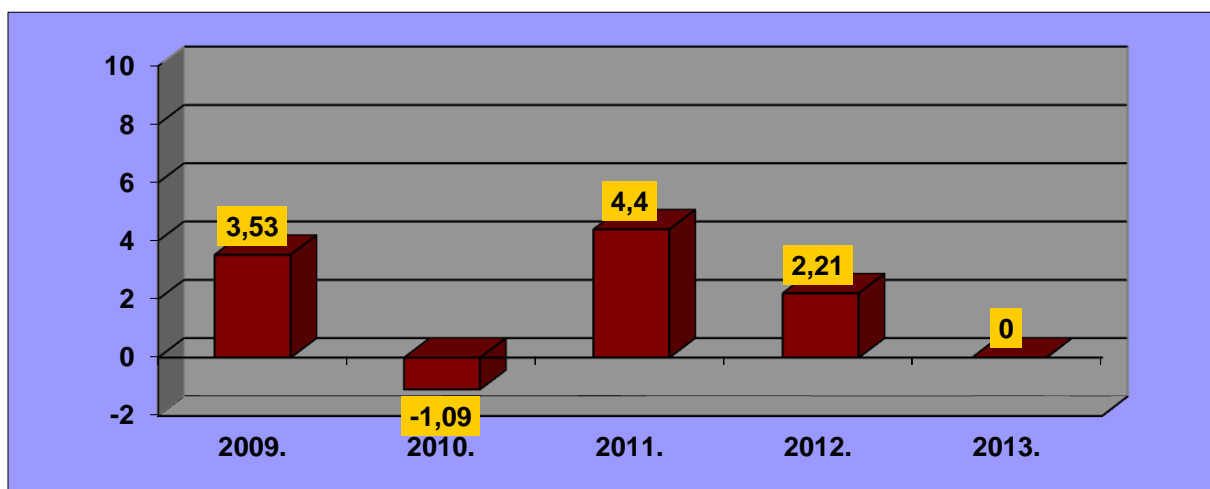
Tablica 9. Stopa inflacije Latvije (2009. do 2013. godina)

Inflacija Latvije	
godina	stopa inflacije
2009.	3,53 %
2010.	- 1,09 %
2011.	4,40 %
2012.	2,21 %
2013.	0 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

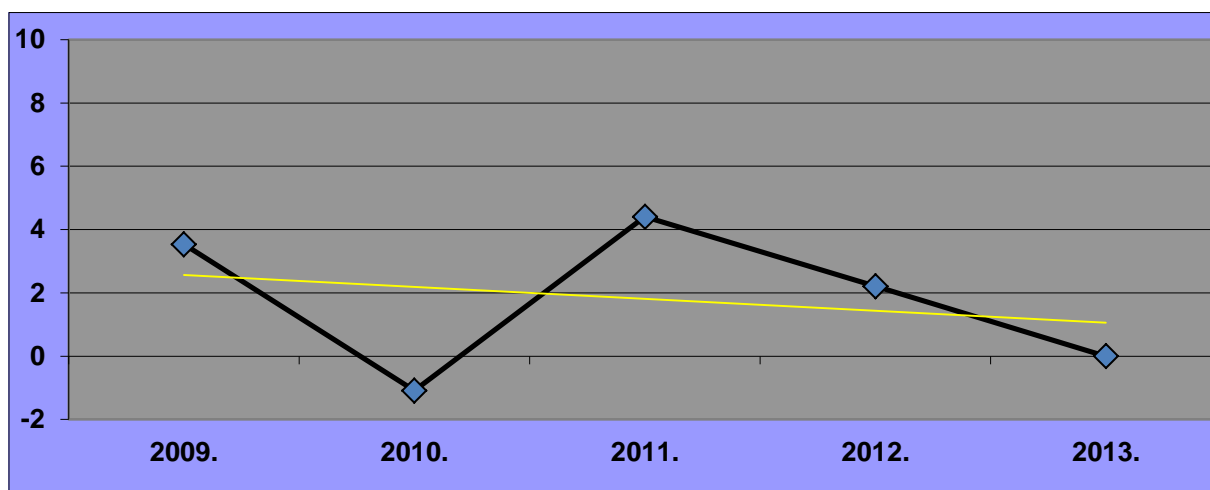
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope inflacije. U prvoj promatranoj godini stopa inflacije iznosila je 3,53%. Međutim, 2010. godine dolazi do znatnijeg pada stope inflacije, odnosno dolazi do deflacije, da bi već u narednoj godini uslijedio gotovo identičan porast. Tijekom iduće dvije godine dolazi do postupnog pada stope inflacije, te je ona 2013. godine 0%. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa inflacije zabilježena je 2011. godine, dok je najniža stopa deflacije zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže stope inflacije u promatranom razdoblju iznosila je 5,49%.

Graf 23. Stopa inflacije Latvije u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 24. Trend kretanja stope inflacije Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja promjene stope inflacije u Latviji vidljiv je trend koji ima blago silazni tijek. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa inflacije Latvije bila je 1,81 %.

3.4. Nezaposlenost

Stopa nezaposlenosti u Latviji, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 11,1 %. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa nezaposlenosti Latvije bila je 12,5 %. Najniža stopa nezaposlenosti Latvije bila 2007. godine i to 6 %, dok je najviša stopa nezaposlenosti zabilježena 2010. godine i to 18,7 %. Promatrajući kretanje stope nezaposlenosti Latvije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

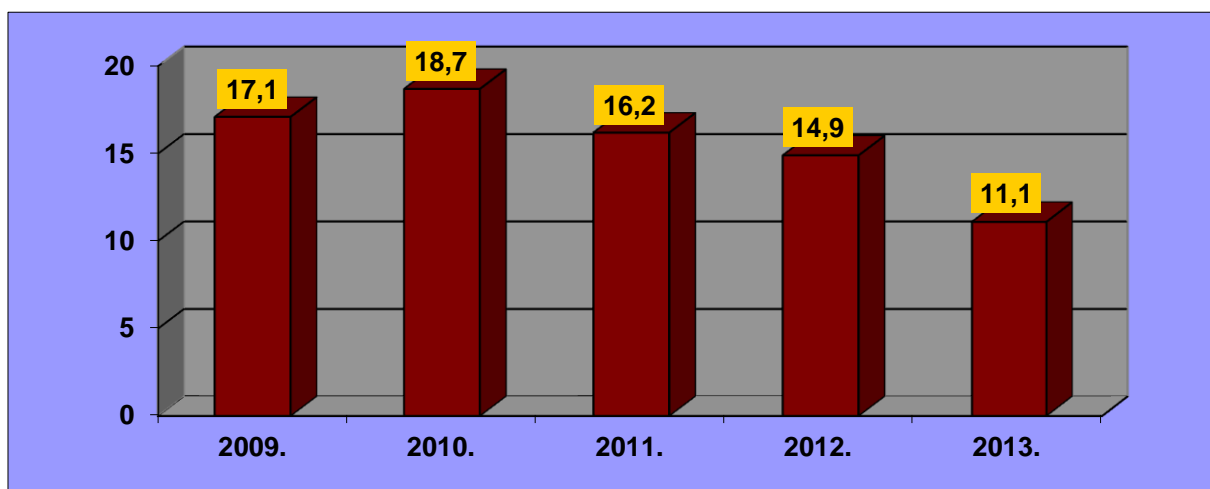
Tablica 10. Nezaposlenost u Latviji (2009. do 2013. godina)

Nezaposlenost u Latviji	
godina	stopa nezaposlenosti
2009.	17,1 %
2010.	18,7 %
2011.	16,2 %
2012.	14,9 %
2013.	11,1 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdat>, 4.3.2015. a

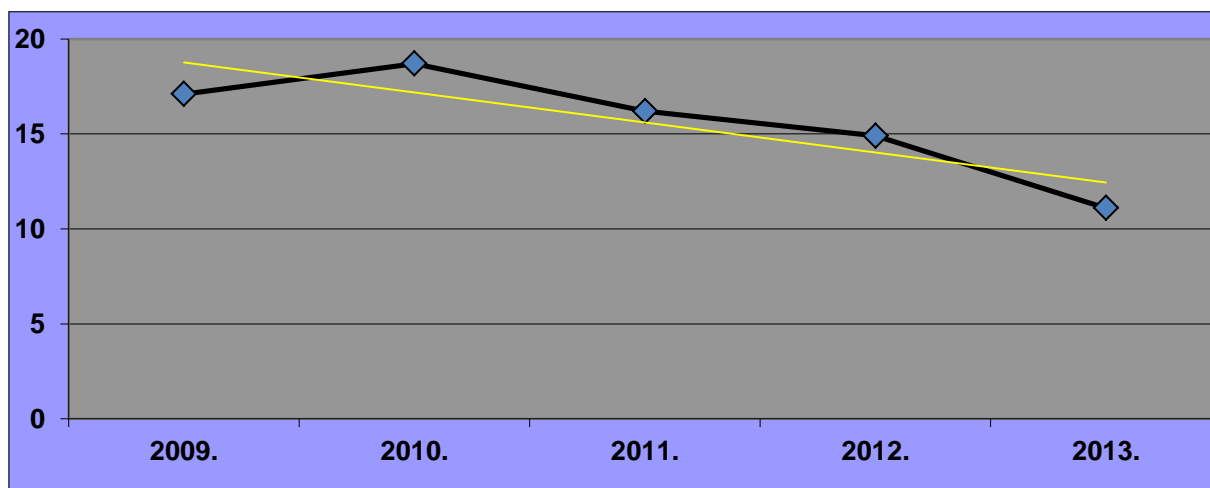
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope nezaposlenosti. U prvoj promatranoj godini stopa nezaposlenosti iznosila je 17,1%. Međutim, 2010. godine dolazi do znatnijeg porasta stope nezaposlenosti, da bi iduće tri godine uslijedio pad navedene stope. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa nezaposlenosti zabilježena je 2010. godine, dok je najniža stopa nezaposlenosti zabilježena upravo 2013. godine. Razlika između najviše i najniže stope nezaposlenosti u promatranom razdoblju iznosila je 7,6 %.

Graf 25. Stopa nezaposlenosti Latvije u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 26. Trend kretanja stope nezaposlenosti Latvije izražen u %
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja promjene stope nezaposlenosti u Latviji vidljiv je trend koji ima silazni tijek. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa nezaposlenosti u Latviji bila je 15,6 %.

3.5. Vanjskotrgovinska bilanca

Najvažniji sektori latvijskog gospodarstva u 2013. godini bila je trgovina, promet, usluge smještaja i prehrane (30,0 %) industrija (19,5 %) te javna uprava, obrana, obrazovanje, zdravstvene djelatnosti i socijalna skrb (14,0 %). Najvažniji izvozni partneri Latvije su Rusija, Litva i Estonija, a najvažniji uvozni partneri su Litva, Njemačka i Rusija. Najvažniji izvozni proizvodi Latvije su naftni derivati, rezano drvo, žestoka pića i pšenica.

Promatrajući ukupni saldo vanjskotrgovinske bilance Latvije u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on kontinuirano negativnog predznaka, što znači da Latvija ostvaruje petogodišnji kontinuirani trgovinski deficit. Međutim, također je vidljivo da je isti od 2011. godine gotovo identičan, čime raste i vrijednost udjela bilance u BDP-u latvijskog gospodarstva.

Tablica 11. Vanjskotrgovinska bilanca Latvije (2009. do 2013. godina)

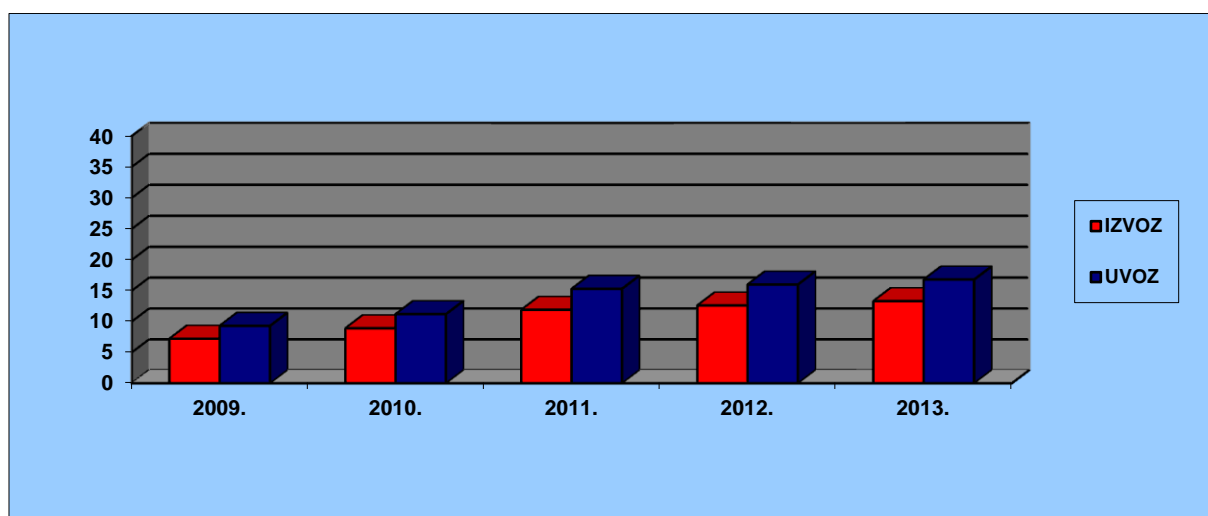
godina	izvoz (milijarde \$)	uvoz (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	udio bilance u BDP-u (%)
2009.	7,2	9,3	-2,1	-8,1
2010.	8,9	11,2	-2,3	-9,6
2011.	11,9	15,3	-3,4	-11,9
2012.	12,6	16,0	-3,4	-12
2013.	13,3	16,8	-3,5	-11,3

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuirani porast izvoza Latvije, a isto se odnosi i na uvozne parametre osciliraju, koji su kontinuirano svake godine viši od izvoznih. Vidljivo je da je 2011. godine došlo do naglog skoka kako izvoznih, tako i uvoznih kapaciteta, te je tada udio bilance u BDP-u iznosio -11,9%.

Graf 27. Izvoz - uvoz Latvije (2009. do 2013. godina)

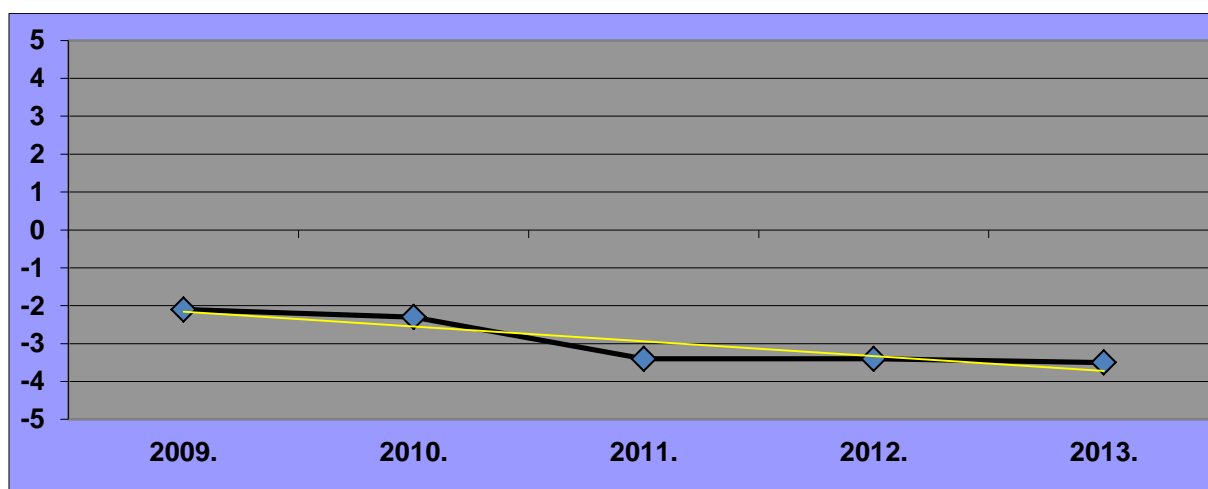
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Graf 28. Trend kretanja trgovinskog deficita Latvije (2009. do 2013. godina)

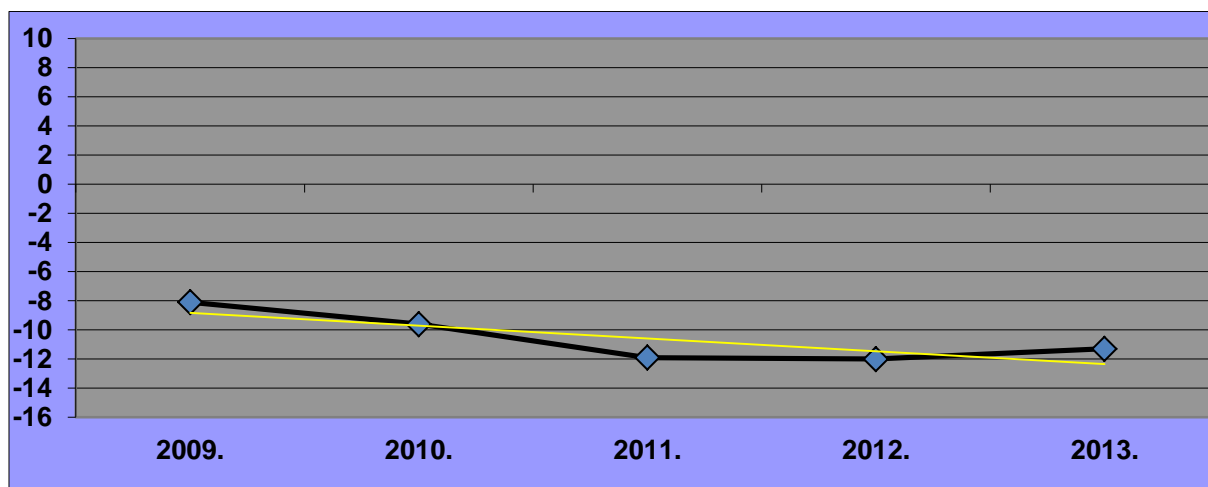
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Trend kretanja trgovinskog deficita Latvije je silaznog tijeka u petogodišnjem promatranom razdoblju, odnosno vidljiv je njegov kontinuirani porast. Promatrajući po godinama, vidljiva je osjetna oscilacija 2011. godine.

Graf 29. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Latvije izražen u% (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Latvije prikazuje kontinuirani silazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, iako promatrajući sami postotak udjela vidimo znatan napredak latvijske ekonomije 2013. godine u tom segmentu promatranja.

3.6. Proračun

Promatrajući ukupni saldo proračuna Latvije u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on kontinuirano negativnog predznaka, što znači da Latvija ostvaruje petogodišnji kontinuirani proračunski deficit, osim 2012. godine. Međutim, također je vidljivo da se isti kontinuirano smanjuje, čime proizlazi sve pozitivniji odnos u BDP-u latvijskog gospodarstva.

Tablica 12. Proračun Latvije (2009. do 2013. godina)

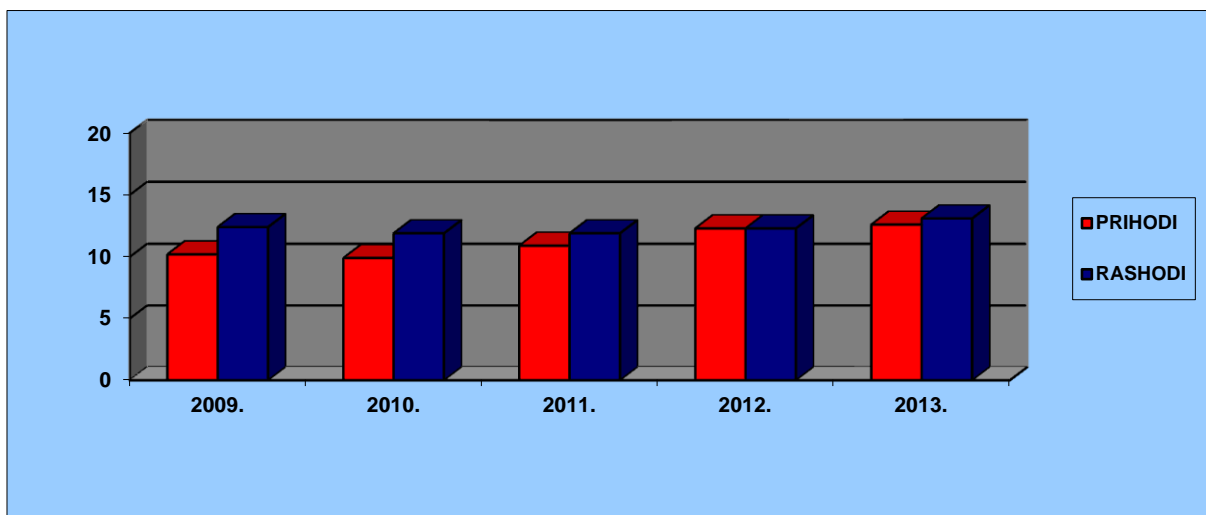
godina	prihodi (milijarde \$)	rashodi (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	odnos proračuna u BDP-u (%)
2009.	10,2	12,4	-2,2	-4,2
2010.	9,9	11,9	-2	-9,8
2011.	10,9	11,9	-1	-8,2
2012.	12,3	12,3	0	-3,5
2013.	12,6	13,1	-0,5	-1,3

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuirani porast proračunskih prihoda Latvije, izuzev 2010. godine. Proračunski rashodi su također u porastu, ali nisu kontinuirani, već osciliraju u odnosu na prihode, čime Latvija ima dobre izgleda za brzo ostvarivanje proračunskog suficita.

Graf 30. Prihodi – rashodi proračuna Latvije (2009. do 2013. godina)

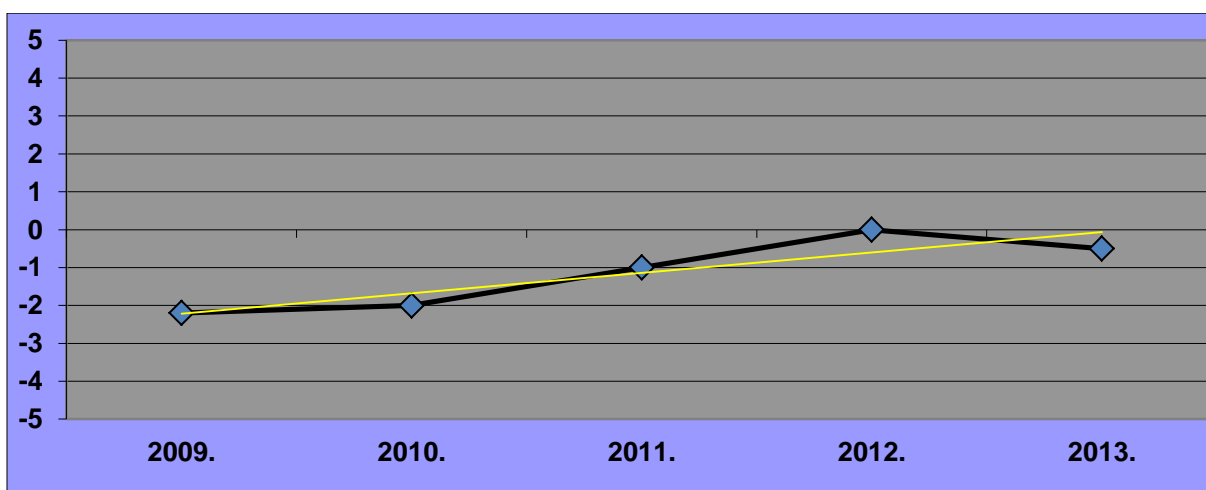
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Graf 31. Trend kretanja proračunskog deficita (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

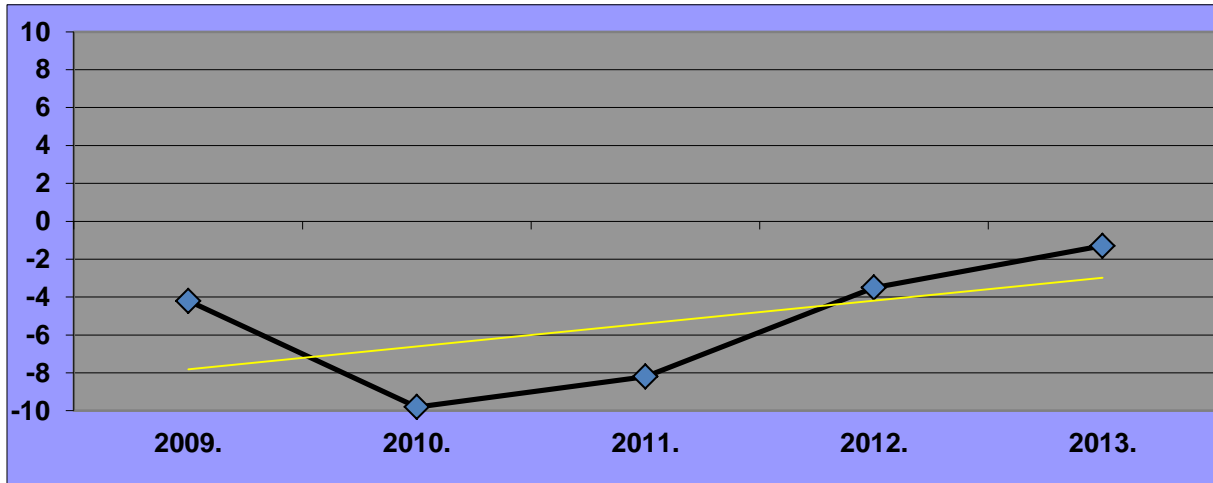

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Trend kretanja proračunskog deficita Latvije u petogodišnjem promatranom razdoblju je uzlaznog trenda u smislu približavanja parametrima proračunskog

suficita, odnosno vidljiv je njegov kontinuirani napredak. Promatrajući po godinama, vidljiv je osjetni pomak 2012. godine.

Graf 32. Trend odnosa proračuna u BDP-u Latvije izražen u%
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Trend kretanja odnosa proračuna u BDP-u Latvije prikazuje uzlazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, s tendencijom daljnjeg napretka.

4. ESTONIJA

4.1. Zemljopisna, politička i gospodarska obilježja

Estonija je baltička država, koja se smjestila na sjeveroistoku Europe, a obuhvaća 45226km². Estonski naziv je Eesti Vabariik. Nalazi se na poluotoku između Riškog i Finskog zaljeva. Graniči s tri države, odnosno na jugu graniči s Latvijom, na istoku s Rusijom, a od Finske je dijeli Finski zaljev.

Estonija nastaje u 9. stoljeću. U nekoliko navrata bila je pripojena Rusiji, a neovisnost i samostalnost stječe raspadom tadašnjeg SSSR-a. Estonija se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Istočnoeuropske nizine. Sjeverni dio Estonije niska je močvarna zaravan. Južni dio zemlje je valovit kraj s morenskim uzvisinama Sakala, Otepää i Haanja, koja s 318 metara visokim vrhom (Suur Munamägi) čini najviši uspon zemlje. U središnjem dijelu, u području devonskih crvenih pješčenjaka, od zaljeva Pärnu preko jezera Võrtsjärv do Čudskoga jezera pruža se 20 do 50 m visoka srednjoestonska nizina. Znatna je dio zemlje, osobito na sjeveru, prekriven naslagama treseta (močvare i tresetišta prekrivaju 19% površine Estonije). Obala Baltičkoga mora (duga 3794 km) dobro je razvedena, s mnogobrojnim zaljevima i otocima. Sjeverna je obala strma, a zapadna je obala niska, dok je more ispred nje plitko i puno prudova.

Klima Estonije umjereno je kontinentalna. Na sjeveru zemlje zbog utjecaja Baltičkoga mora klima je blaža, a prema jugu i jugoistoku jačaju kontinentalni utjecaji. Estonija ima dobro razvijenu riječnu mrežu, a glavne su rijeke Võhandu, Pärnu, Põltsamaa, Keila, Kasari, Pirita i Emajõgi. Utječu u Baltičko more ili u jezera u unutrašnjosti. Mnogobrojna jezera (oko 1400), koja prekrivaju 4,2% površine zemlje, pretežno su glacijalnog podrijetla. Šume prekrivaju 45% površine zemlje; prevladavaju četinjače, bor i smreka. U močvarnim područjima rastu breza, joha i jasen.

Sa 1 294 455 stanovnika (popis 2011. godine), Estonija se ubraja u najrjeđe naseljene države Europe. Stanovništvo je neravnomjerno raspoređeno. Na sjeveru zemlje, osobito u primorju, napučenost je veća nego na jugu; najrjeđe su nastanjeni otoci. Glavni je grad Tallinn, a ostali veći gradovi su Tartu, Narva), Pärnu i Kohtla-Järve.

Tijekom 1990-ih Estonija je prestrukturirala gospodarski sustav, pa se na prijelazu u 2001. našla u prvoj skupini istočnih zemalja spremnih za integraciju u EU. Velike promjene dogodile su se tijekom 1990-ih i u sastavu bruto proizvoda: od pretežno industrijsko-poljoprivredne, estonska ekonomija pretvorila se u pretežno uslužno gospodarstvo. U izvoznoj ponudi prednjače strojevi i oprema (19%), drvo (15%), tekstil (13%) i hrana (12%), ali i izvoz struje (neto 550 milijuna kWh). U uvozu najveće udjele imaju suvremena tehnološka oprema, informatika i industrijski strojevi (oko 25%), zatim kemijski proizvodi (10%) te automobili i roba široke potrošnje (po 8,5%).

Estonija ima razmjerno dobro razvijenu mrežu prometnica. Željeznica ima veliku važnost za tranzit roba između luke Tallinn i ruskih odredišta (osobito Sankt Peterburg). Duljina cestovne mreže iznosi 16 542 km, od čega je asfaltirano 10 849 km. U izgradnji je oko 1000 km duga autocesta od Helsinkija preko Tallinna, Rige i Kaunasa do Varšave (Via Baltica), koja bi povezivala baltičke zemlje i srednju Europu. Glavna je luka Tallinn, a manje su Narva, Pärnu i Hapsal. Svakodnevne trajektne pruge povezuju Tallinn s Helsinkijem, Stockholmom, Sankt Peterburgom i Mariehamn. Duljina unutrašnjih plovnih puteva iznosi 335 km. Glavna je međunarodna zračna luka Tallinn, a ostale su Kuressaare, Kärdla, Pärnu i Tärtu.

Novčana je jedinica euro, a uveden je 2011. godine, do kada je nacionalna valuta bila estonska kruna.

Od 2004. godine Estonija je članica NATO-a i Europske unije. Prema Ustavu od 28. VI. 1992. Estonija je republika s parlamentarnim sustavom vlasti. Na čelu je države predsjednik republike, a bira ga parlament dvotrećinskom većinom za mandat od 5 godina, na najviše 2 mandata. Vlada obavlja izvršnu vlast, a sastoji se od premijera, kojega bira parlament i ministara, koje imenuje premijer, a potvrđuje parlament. Zakonodavnu vlast ima jednodomni Estonski parlament (Riigikogu), sa 101 zastupnikom koje biraju građani na izravnim izborima. Najvišu sudbenu vlast ima Vrhovni sud čijeg predsjednika doživotno imenuje parlament. Administrativno je Estonija podijeljena na 15 okruga. Nacionalni praznik je Dan neovisnosti, 24. veljače.

Slika 5. Grb Estonije

Izvor: <http://en.wikipedia.org>

Slika 6. Okruzi Estonije

Izvor: <http://en.wikipedia.org>

Temeljni opći podaci Estonije:³

Glavni grad	Tallin
Broj stanovnika	cca1,33 milijuna
Službeni jezik	estonski
Valuta	euro
Površina	45226km ²
Ustroj	višestranačka demokracija
Pismenost	99,8%
Omjer stanovništva selo/grad	30% / 70%
Očekivana životna dob	žene 79,6 god.; muškarci 68,9 god.
Nezaposlenost	8,8%
Ukupni BDP	24,88 milijarde \$ (2013. godina)
Predsjednik	Tomas HendrikIlves
Važniji izvori prihoda	industrija radnih strojeva,industrija elektronike, drvo i industrija namještaja, industrija papira, meso

³Extrade d.o.o. Kastav: "Leksikon država svijeta", Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 2014., str. 35

4.2. Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) u Estoniji, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 24,88 milijardi dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP Estonije bio je 13,33 milijardi dolara. Najniža vrijednost BDP-a Estonije bila 1995. godine i to 4,36 milijardi dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a zabilježena upravo 2013. godine i to 24,88 milijardi dolara. Promatrajući kretanje BDP-a Estonije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

Tablica 13. BDP Estonije (2009. do 2013. godina)

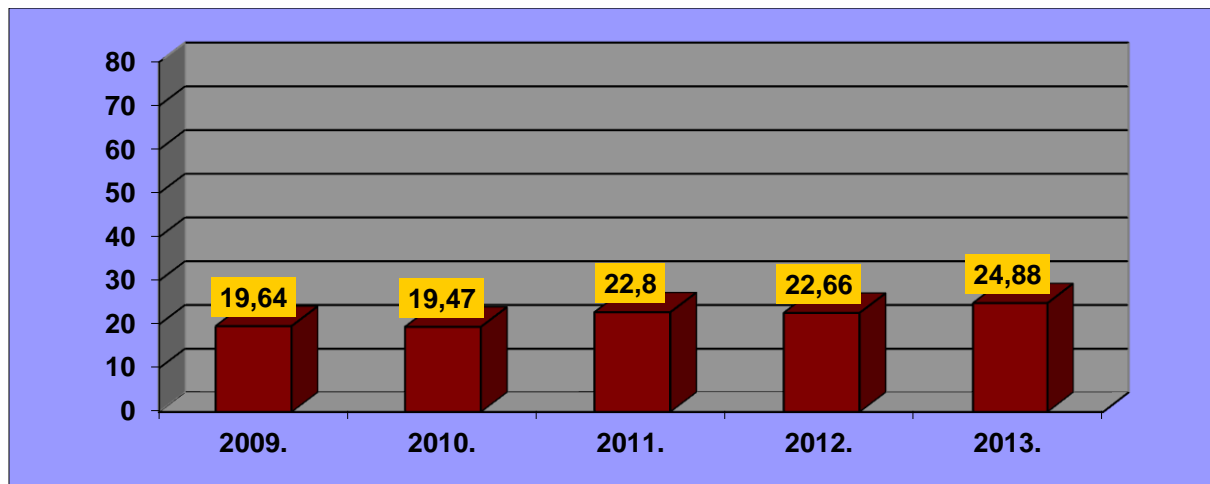
Bruto domaći proizvod		
godina	milijarde \$	% promjene
2008.	24,18	-
2009.	19,64	- 18,8 %
2010.	19,47	- 0,9 %
2011.	22,80	+ 17,1 %
2012.	22,66	- 0,6 %
2013.	24,88	+ 9,8 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje BDP-a Estonije. U odnosu na 2008. godinu, u prvoj promatranj godini došlo je do značajnog i vrlo velikog pada BDP-a, gdje je glavni uzrok svjetska gospodarska kriza, koja se očituje i na estonsko gospodarstvo. Nakon 2010. godine može se reći da dolazi do postupnog oporavka BDP-a, ali i nadalje uz manje oscilacije. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a zabilježena je upravo 2013. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2010. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a iznosila je 5,41 milijarde američkih dolara.

Graf 33. BDP Estonije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

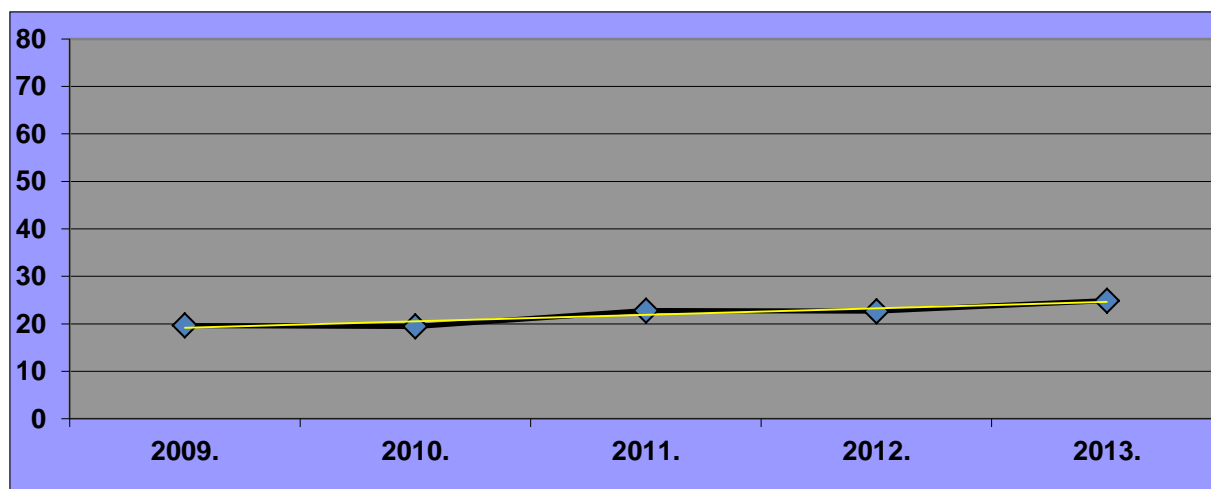

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja BDP-a Estonije, izražen u milijardama američkih dolara, vidljiv je trend kontinuiranog blagog rasta, neovisno o oscilacijama koje su bile prisutne u vrijednostima BDP-a Estonije u promatranom petogodišnjem razdoblju.

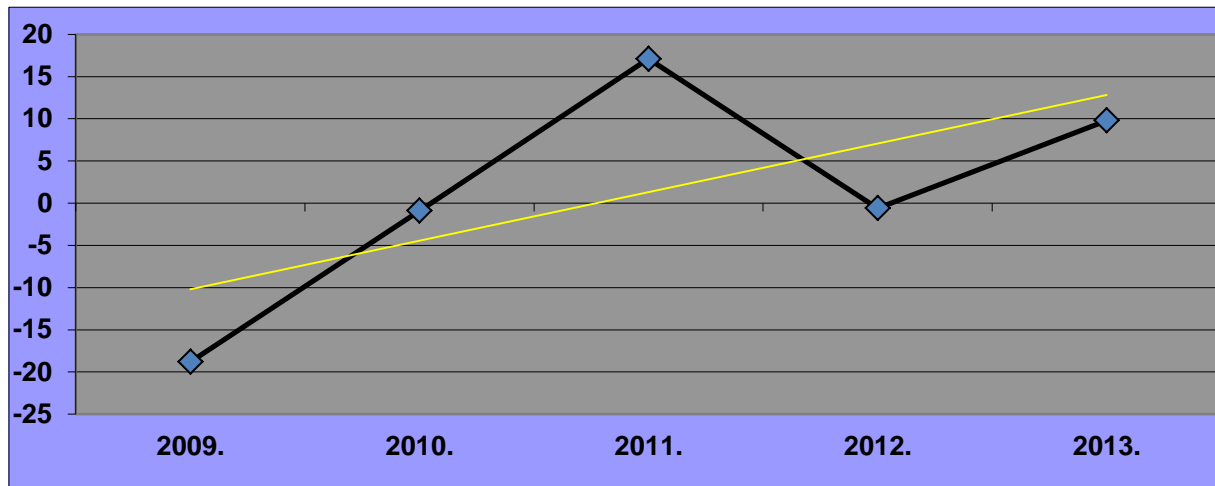
Graf 34. Trend kretanja BDP-a Estonije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 35. Trend kretanja BDP-a Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući promjenu BDP-a Estonije izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je pad BDP-a u 2009. i 2012. godini, dok je 2010., 2011. i 2013. godine zabilježen znatan porast BDP-a. Najviša vrijednost zabilježena je 2011. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2009. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a ima znatan uzlazni tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

4.2.1. Bruto domaći proizvod po stanovniku

Bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (GDP per capita) u Estoniji, prema izvješću Svjetske banke, bio je 2013. godine 11.997,11 američkih dolara. Posljednjih dvadeset godina prosječni BDP po glavi stanovnika Estonije bio je 8.602,51 američkih dolara. Najniža vrijednost BDP-a po glavi stanovnika Estonije bila 1995. godine i to 4.995,27 američkih dolara, dok je najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena 2007. godine i to 12.443,51 američkih dolara. Promatrajući kretanje BDP-a po glavi stanovnika Estonije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

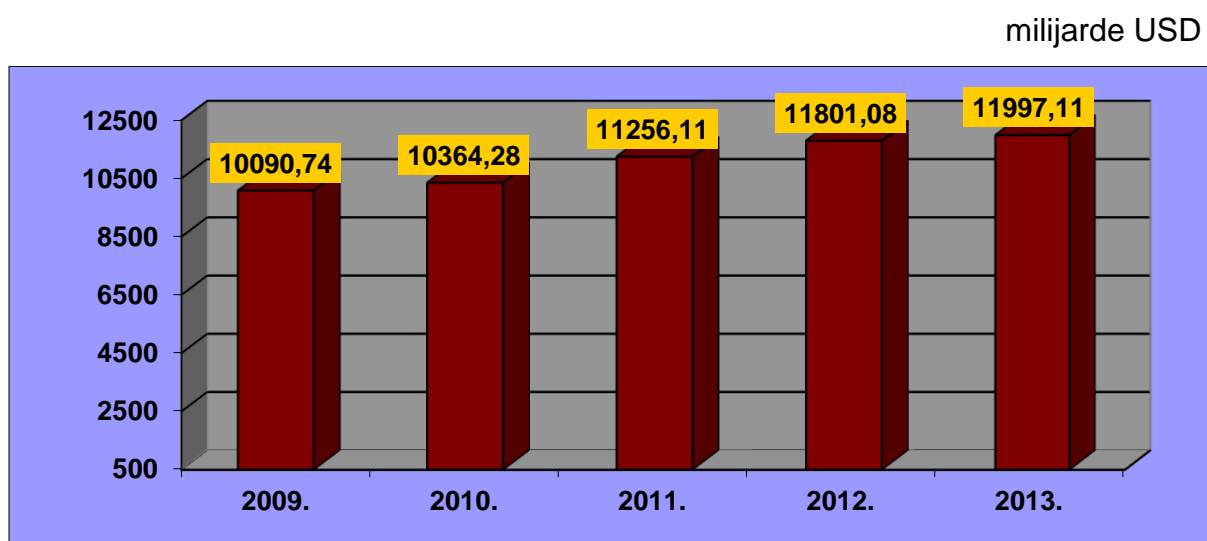
Tablica 14. BDP po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina)

Bruto domaći proizvod po stanovniku		
godina	američki \$	% promjene
2008.	11.812,12	-
2009.	10.090,74	- 14,6 %
2010.	10.364,28	+2,7%
2011.	11.256,11	+ 8,6 %
2012.	11.801,08	+ 4,8 %
2013.	11.997,11	+ 1,6 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/estonia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuiran porast BDP-a po glavi stanovnika Estonije. U odnosu na 2008. godinu, u prvoj promatranoj godini došlo je do znatnog pada BDP-a po glavi stanovnika. Međutim, od 2010. godine slijedi postupni oporavak i kontinuirani rast BDP-a po glavi stanovnika. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša vrijednost BDP-a po glavi stanovnika zabilježena je upravo 2013. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2009. godine. Razlika između najviše i najniže vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika iznosila je 1.906,37 američkih dolara.

Graf 36. BDP po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina)

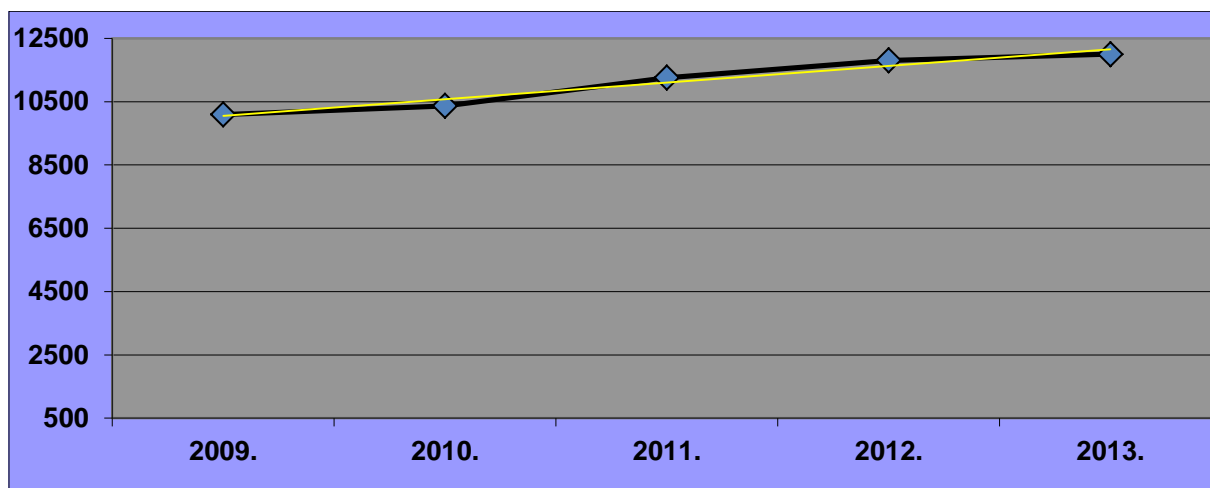

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/estonia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja BDP-a po glavi stanovnika Estonije, izražen u američkim dolarima, vidljiv je kontinuirani porast u vrijednostima BDP-a po glavi stanovnika Estonije u promatranom petogodišnjem razdoblju.

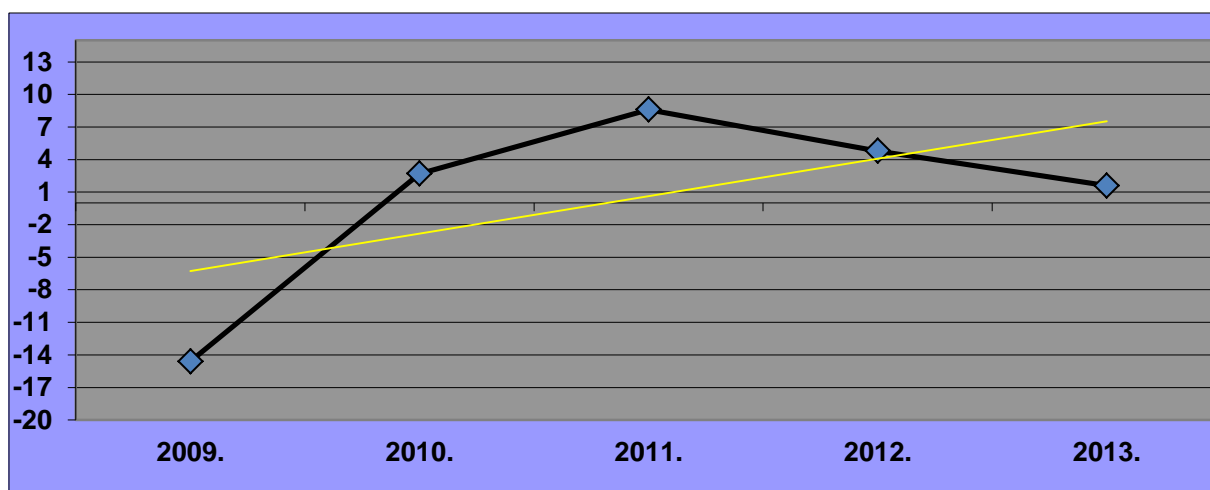
Graf 37. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina)

milijarde USD

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/estonia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Graf 38. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/estonia/gdp-per-capita>, 4.3.2015.

Promatrajući promjenu BDP-a po glavi stanovnika Estonije izraženu u postotnoj vrijednosti u promatranom petogodišnjem razdoblju po pojedinim godinama u odnosu na prethodnu godinu, vidljiv je znatan pad u 2009. godini, te blagi pad u

2012. i 2013. godini, dok je 2010. i 2011. godine zabilježen znatan porast. Najviša vrijednost zabilježena je 2011. godine, dok je najniža vrijednost zabilježena 2009. godine. Trend kretanja promjene vrijednosti BDP-a po glavi stanovnika ima uzlazan tijek, odnosno pozitivan koeficijent.

4.3. Inflacija

Stopa inflacije u Estoniji, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 2,79 %. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa inflacije Estonije bila je 8,97 %. Najniža stopa deflacije Estonije bila 2009. godine i to -0,08 %, dok je najviša stopa inflacije zabilježena 1994. godine i to 47,65 %. Promatrajući kretanje stope inflacije Estonije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

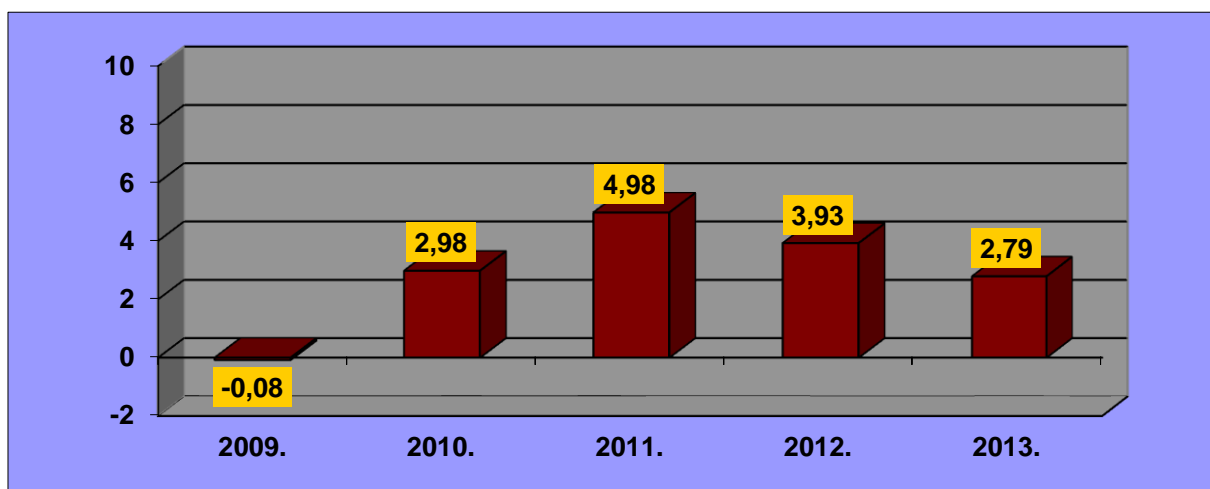
Tablica 15. Stopa inflacije Estonije (2009. do 2013. godina)

Inflacija Estonije	
godina	stopa inflacije
2009.	-0,08 %
2010.	2,98 %
2011.	4,98 %
2012.	3,93 %
2013.	2,79 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

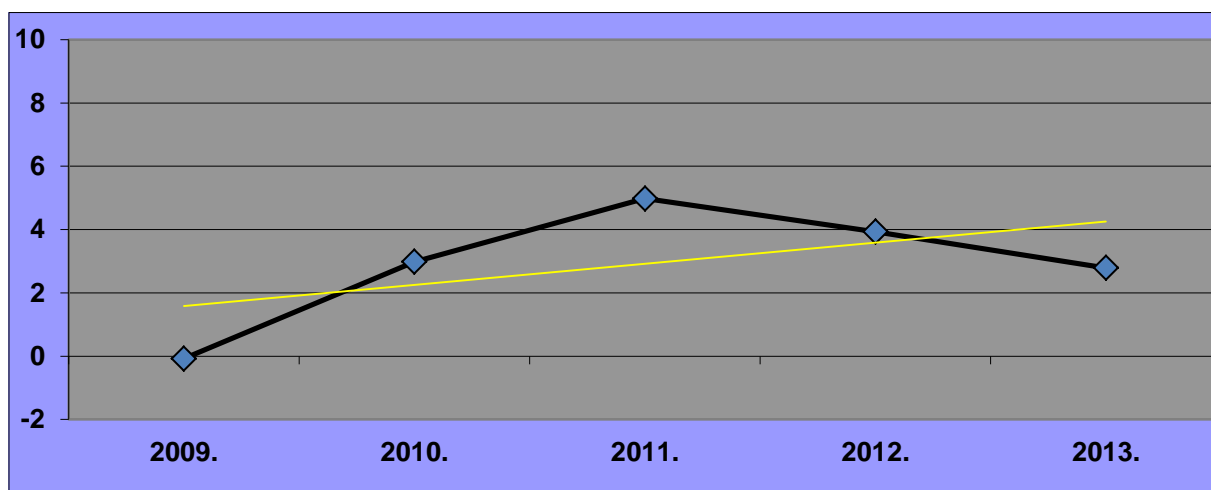
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope inflacije. U prvoj promatranoj godini stopa deflacije iznosila je -0,08%. Međutim, 2010. i 2011. godine dolazi do znatnijeg porasta stope inflacije, da bi već u narednim godinama uslijedio pad stope. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa inflacije zabilježena je 2011. godine, dok je najniža stopa deflacije zabilježena 2009. godine. Razlika između najviše i najniže stope inflacije u promatranom razdoblju iznosila je 5,06%.

Graf 39. Stopa inflacije Estonije u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 40. Trend kretanja stope inflacije Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja promjene stope inflacije u Estoniji vidljiv je trend koji ima blago uzlazni tijek. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa inflacije Estonije bila je 2,92 %.

4.4. Nezaposlenost

Stopa nezaposlenosti u Estoniji, prema izvješću Svjetske banke, bila je 2013. godine 8,8 %. Posljednjih dvadeset godina prosječna stopa nezaposlenosti Estonije bila je 10 %. Najniža stopa nezaposlenosti Estonije bila 2007. godine i to 4,7 %, dok je najviša stopa nezaposlenosti zabilježena 2010. godine i to 16,9 %. Promatrajući kretanje stope nezaposlenosti Estonije u razdoblju od 2009. do 2013. godine, vidljivo je slijedeće stanje:

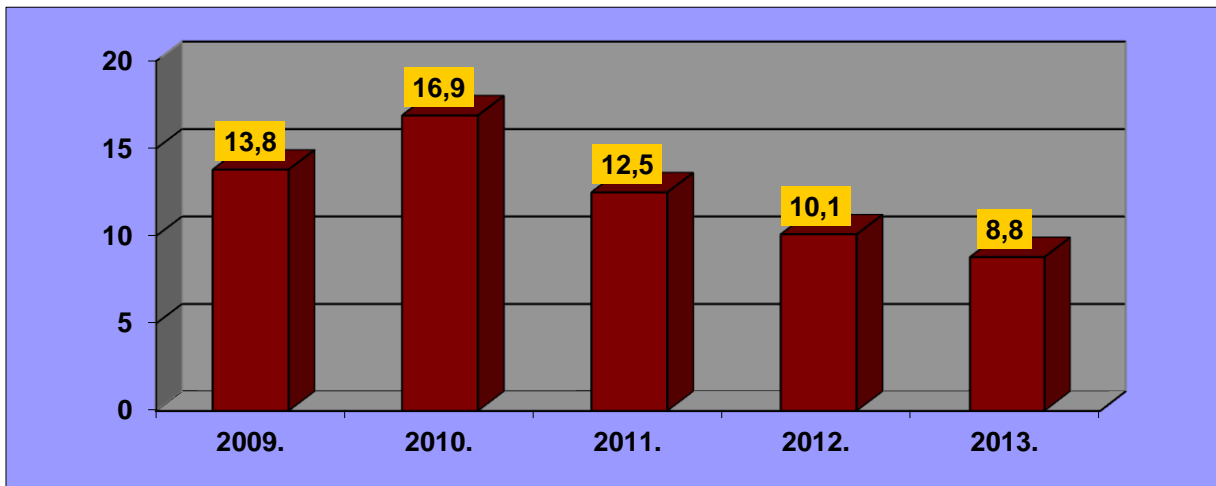
Tablica 16. Nezaposlenost u Estoniji (2009. do 2013. godina)

Nezaposlenost u Estoniji	
godina	stopa nezaposlenosti
2009.	13,8 %
2010.	16,9 %
2011.	12,5 %
2012.	10,1 %
2013.	8,8 %

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

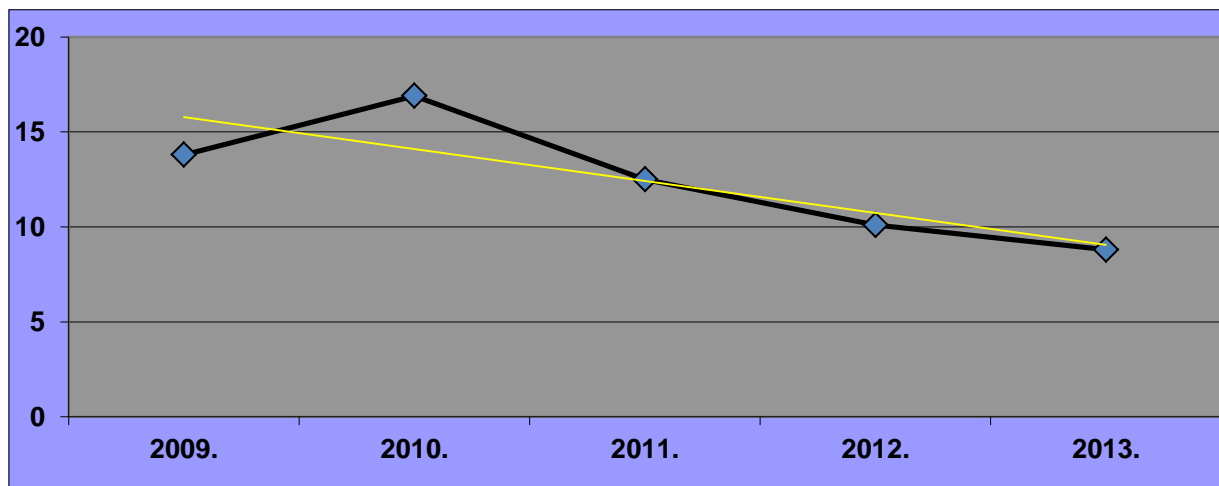
U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljivo je osciliranje stope nezaposlenosti. U prvoj promatranoj godini stopa nezaposlenosti iznosila je 13,8%. Međutim, 2010. godine dolazi do porasta stope nezaposlenosti, da bi iduće tri godine uslijedio pad navedene stope. U promatranom petogodišnjem razdoblju najviša stopa nezaposlenosti zabilježena je 2010. godine, dok je najniža stopa nezaposlenosti zabilježena upravo 2013. godine. Razlika između najviše i najniže stope nezaposlenosti u promatranom razdoblju iznosila je 8,1 %.

Graf 41. Stopa nezaposlenosti Estonije u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Graf 42. Trend kretanja stope nezaposlenosti Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>, 4.3.2015.

Promatrajući trend kretanja promjene stope nezaposlenosti u Estoniji vidljiv je trend koji ima silazni tijek. U promatranom petogodišnjem razdoblju prosječna stopa nezaposlenosti u Estoniji bila je 12,4 %.

4.5. Vanjskotrgovinska bilanca

Najvažniji sektori estonskog gospodarstva u 2013. godini bila je trgovina, promet, usluge smještaja i prehrane (22,2 %) industrija (21,2 %) te javna uprava, obrana, obrazovanje, zdravstvene djelatnosti i socijalna skrb (14,4 %). Najvažniji izvozni partneri Estonije su Švedska, Finska i Rusija, a najvažniji uvozni partneri su Finska, Njemačka i Švedska. Najvažniji izvozni proizvodi Estonije su strojevi i oprema, drvo, tekstil, hrana i struja.

Promatrajući ukupni saldo vanjskotrgovinske bilance Estonije u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on kontinuirano negativnog predznaka, što znači da Estonija ostvaruje petogodišnji kontinuirani trgovinski deficit. Međutim, također je vidljivo da je isti 2013. godine zadržao istu vrijednost kao i 2012. godine, čime neznatno raste i vrijednost udjela bilance u BDP-u estonskog gospodarstva.

Tablica 17. Vanjskotrgovinska bilanca Estonije (2009. do 2013. godina)

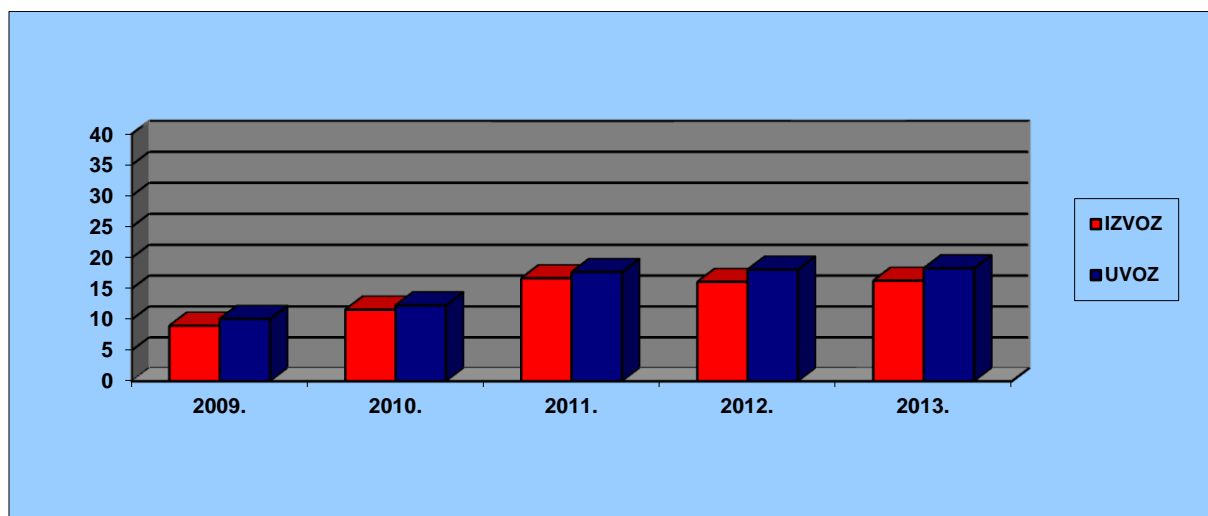
godina	izvoz (milijarde \$)	uvoz (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	udio bilance u BDP-u (%)
2009.	9,0	10,1	-1,1	-5,6
2010.	11,6	12,3	-0,7	-3,6
2011.	16,7	17,7	-1	-4,4
2012.	16,1	18,1	-2	-8,8
2013.	16,3	18,3	-2	-8

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je porast izvoza Estonije do 2011. godine, nakon čega slijedi pad vrijednosti, dok su uvozni parametri kontinuirano svake godine u porastu i ujedno viši od izvoznih. Vidljivo je da je 2011. godine došlo do naglog skoka kako izvoznih, tako i uvoznih kapaciteta, te je tada udio bilance u BDP-u iznosio -4,4%.

Graf 43. Izvoz – uvoz Estonije (2009. do 2013. godina)

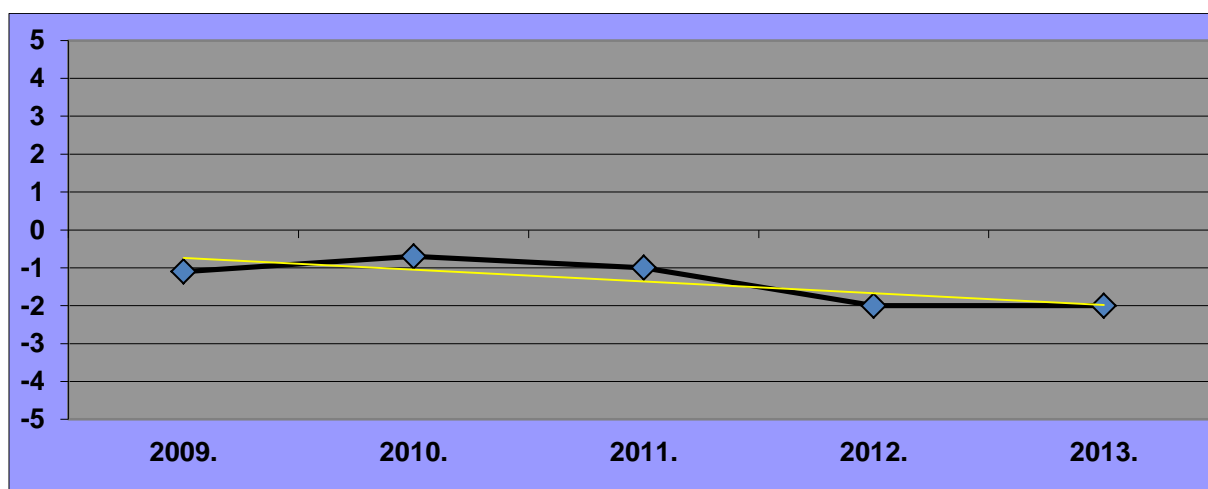
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Graf 44. Trend kretanja trgovinskog deficita Estonije (2009. do 2013. godina)

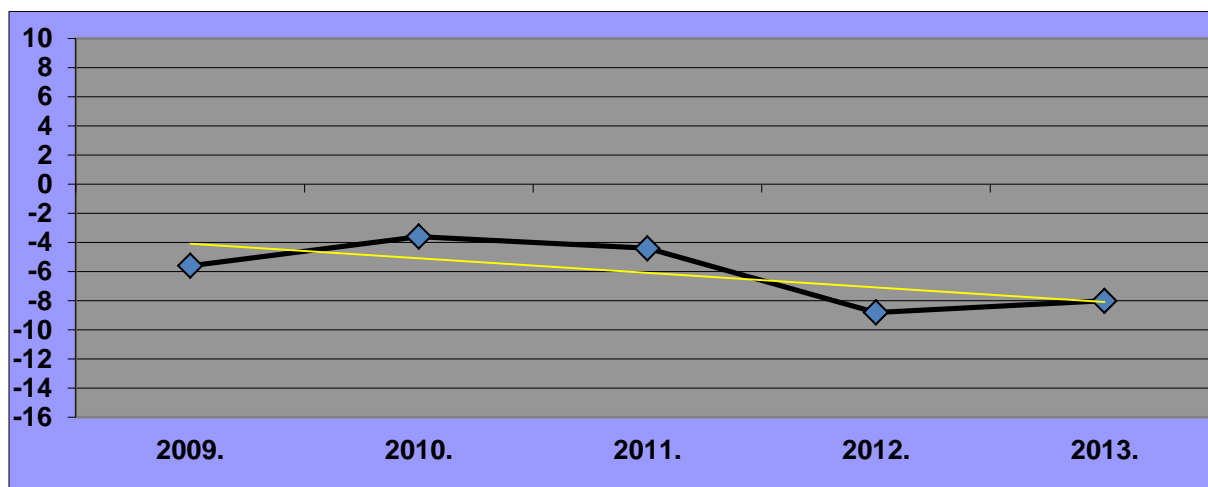
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Trend kretanja trgovinskog deficita Estonije je blago silaznog tijeka u petogodišnjem promatranom razdoblju, odnosno vidljiv je njegov kontinuirani porast. Promatrajući po godinama, vidljivo je ujednačeno stanje.

Graf 45. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u Estonije prikazuje silazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, odnosno porast i oscilacije negativnog udjela vanjskotrgovinske bilance u BDP-u estonske ekonomije.

4.6. Proračun

Promatrajući ukupni saldo proračuna Estonije u promatranom razdoblju, vidljivo je da je on pretežito negativnog predznaka, što znači da Estonija ostvaruje višegodišnji proračunski deficit, osim 2010. i 2011. godine. Međutim, također je vidljivo da je isti dosta ujednačen, čime proizlazi sve pozitivniji odnos u BDP-u estonskog gospodarstva.

Tablica 18. Proračun Estonije (2009. do 2013. godina)

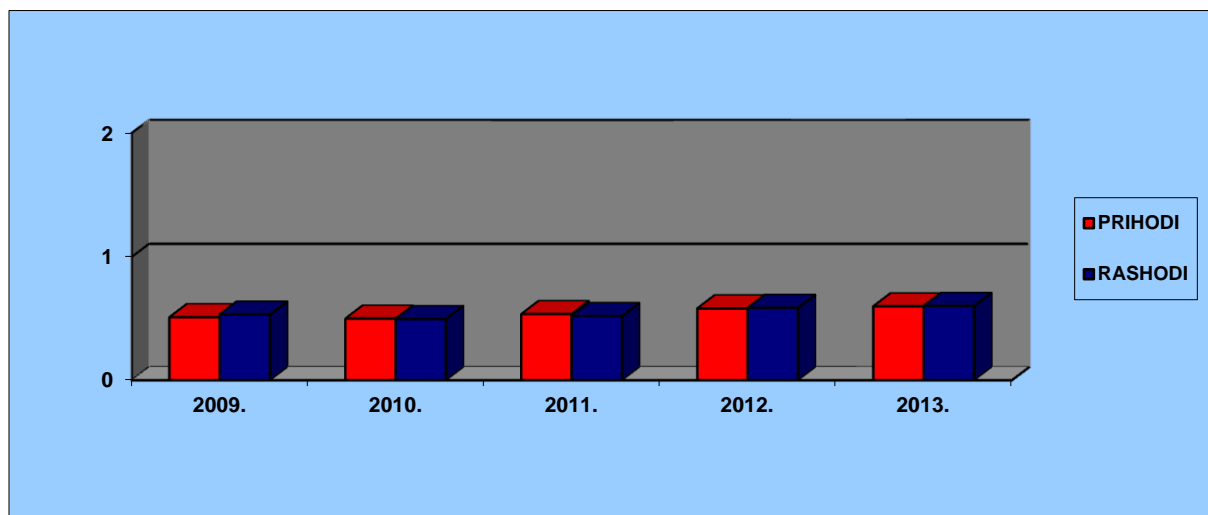
godina	prihodi (milijarde \$)	rashodi (milijarde \$)	ukupni saldo (milijarde \$)	odnos proračuna u BDP-u (%)
2009.	0,510	0,533	-0,023	-2,9
2010.	0,499	0,496	0,003	-2
2011.	0,536	0,520	0,016	0,2
2012.	0,582	0,586	-0,004	1,1
2013.	0,599	0,602	-0,003	-0,2

Izvor podataka: <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>, 4.3.2015.

U promatranom petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuirani porast proračunskih prihoda Estonije, izuzev 2010. godine. Proračunski rashodi su također u porastu, ali nisu osjetno veći u odnosu na prihode, čime Estonija ima dobre izgleda za brzo ostvarivanje proračunskog suficita.

Graf 46. Prihodi – rashodi proračuna Estonije (2009. do 2013. godina)

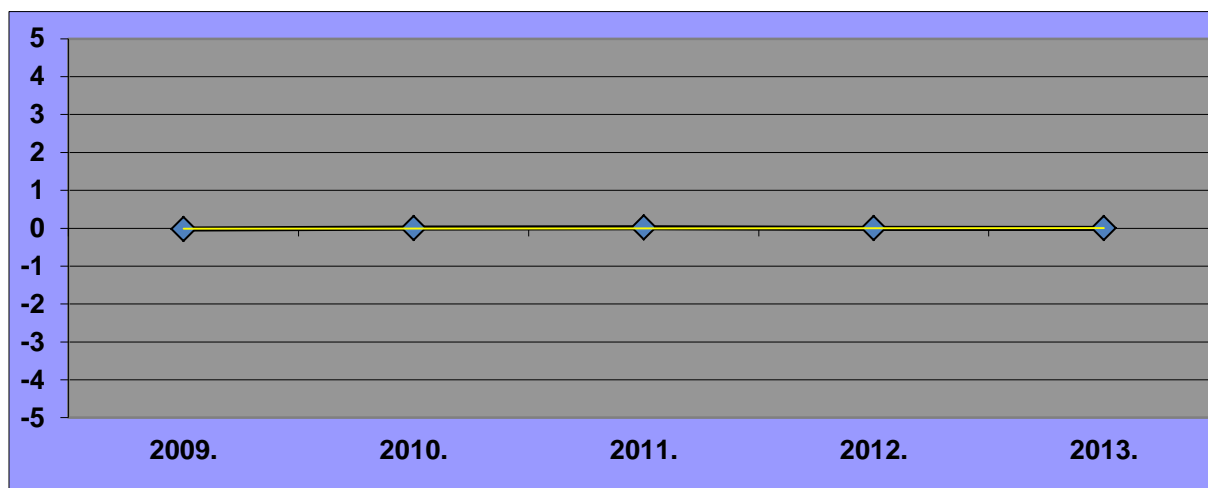
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Graf 47. Trend kretanja proračunskog deficita Estonije (2009. do 2013. godina)

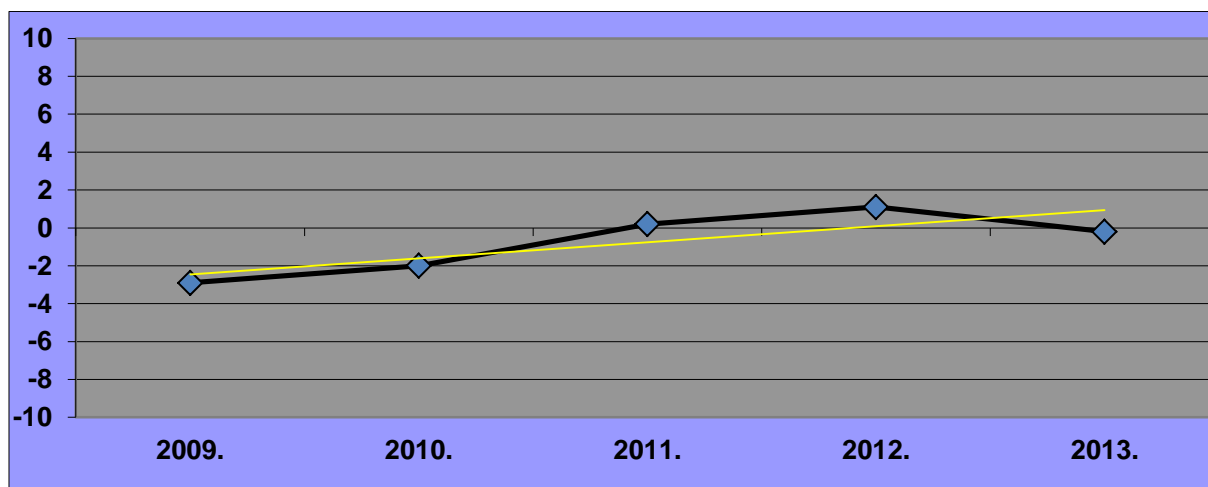
milijarde USD

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Trend kretanja proračunskog deficita Estonije u petogodišnjem promatranom razdoblju je ujednačen, te je u smislu približavanja parametrima proračunskog suficita na samoj granici.

Graf 48. Trend odnosa proračuna u BDP-u Estonije izražen u%
(2009. do 2013. godina)

Izvor podataka: <http://www.economywatch.com/economic-statistics>, 4.3.2015.

Trend kretanja odnosa proračuna u BDP-u Estonije prikazuje uzlazni tijek u petogodišnjem promatranom razdoblju, s tendencijom daljnjeg napretka.

5. ZAKLJUČAK

Baltičke zemlje su tri bivše sovjetske republike (današnja Rusija) koje su nakon dugog niza godina postale neovisne države: Estonija, Latvija i Litva. Razlikuju se po nacionalnom sastavu, podrijetlu i vjeri, ali su na neki način zavisne jedna od druge .

Nakon proglašenja neovisnosti 1991. godine bile su suočene sa strukturnim problemima poput korupcije i nedostatka konkurentnosti te je bila potrebna transformacija ekonomije iz socijalističkog u kapitalističko društveno uređenje uz potporu međunarodnih institucija. Veliki izazovi za baltičke zemlje bili su velika prisutnost i utjecaj ruske manjine, pitanje granica, ali i negativan prirodni priraštaj i velika emigracija stanovništva.

Estonija, Latvija i Litva dobile su naziv „tigrovi Baltika“ tijekom 2000.-tih godina, a posebice zbog orijentacije prema zapadu, pozitivnog poslovnog okruženja i niskih troškova rada. Članstvom u Europskoj uniji i NATO-u smatrale su da će imati velike gospodarske i socijalne koristi. Nakon što su baltičke zemlje postale punopravne članice EU i NATO-u, ostvarile su najvažniji politički cilj, koji im je ujedno omogućio trgovanje robom i uslugama diljem cijele Europe. Samim time povećale su razinu boljeg života i egzistencijalne sigurnosti svojih građana, što je i dokazano makroekonomskim pokazateljima tih zemalja.

Estonija je najmanja i najsjevernija baltička zemlja, ali i jedna od najrazvijenijih zemalja bivšeg Sovjetskog saveza s vrlo visoko razvijenom tehnologijom, te jedina koja je do sada uspjela održati uravnoteženi proračun i uvesti euro 2011. godine.

Latvija ima povoljan položaj i smještena je između dvije baltičke zemlje, te predstavlja raskrižje prometovanja između sjevera i juga, te od Baltika prema istoku. Bila je prva od tri baltičke zemlje koja je primljena u Svjetsku trgovačku organizaciju, a tijekom globalne financijske krize primila je pomoć od EU čime je pokazala kako se uz pomoć EU-a treba rješavati kriza i spriječiti bankrot.

Litva je najveća baltička država. Kako bi izbjegla financijsku i gospodarsku krizu, trebala je provesti značajne reforme u čemu joj je također pomogla EU.

Baltičke zemlje ostvarivale su i najvišu stopu rasta BDP-a u Europi sve do 2008. godine kada je započela globalna kriza i recesija, ali se brzo oporavljaju. Ciljevi ulaska u Europsku uniju za baltičke zemlje su bili ostvareni kroz slobodno kretanje

radnika, mogućnost studiranja i zapošljavanja u drugim državama, strane investicije i stvaranje novih radnih mjesta, demokratizaciju društva i suzbijanje korupcije, a sve su imale gospodarski rast uz poboljšani životni standard i smanjenje nezaposlenosti.

Ukupno gledajući pred baltičkim zemljama stoji pozitivna i svjetla budućnost ukoliko nastave s provođenjem još znatnog niza gospodarskih reformi, te ukoliko nastave sadašnji trend ekonomskih pokazatelja uz potporu svih segmenata društvenog i političkog života.

LITERATURA

1. Babić M.: "Makroekonomija", Mate, Zagreb, 2007.
2. Babić.M: Ekonomija, Znanje, Zagreb, 2011.
3. Blanchard, O.: „Makroekonomija“, Mate d.o.o., Zagreb, 2005.
4. Babić M. i Babić A.: "Međunarodna ekonomija", Mate, Zagreb, 2000.
5. Krugman, P.R.:Obstfeld, M.: "Međunarodna ekonomija", Mate, Zagreb, 2009.
6. Mankiw, N.G.: „Osnove ekonomije“, Mate d.o.o., Zagreb, 2006.
7. Baletić i dr.: "Ekonomski leksikon", Leksikografski zavod "M. Krleža", Zagreb, 1995.
8. Benić Đ.: "Osnove ekonomije", Školska knjiga, Zagreb, 1993.
9. Samuelson, P.A. i Nordhaus, W.D.: "Ekonomija", Mate, Zagreb, 1992.
10. Vuković I.: "Međunarodna ekonomija i turizam", Dalmatina, Zagreb, 2000.
11. Pindyck, R.S.:Rubinfeld, D.L.: „Mikroekonomija“, Mate d.o.o., Zagreb, 2005.
12. Reić, Z.: Mihaljević, M.: „Uvod u ekonomiju“, Mate do.o.o, Zagreb, 2011.
13. Reić, Z.: Mihaljević, M.: „Uvod u ekonomiju“, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, 2003.
14. Reić, Z.: Mihaljević, M.: „Uvod u ekonomiju“, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, 2005.
15. Extrade d.o.o. Kastav: "Leksikon država svijeta", Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 2014.
16. Wasserbauer B, Varičak, I.: "Znanstveni i stručni rad“, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2009.
17. Wasserbauer B.: "Osnove ekonomije", Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2010.

INTERNETSKE STRANICE

1. Svjetska banka, <http://www.google.hr/publicdata>
2. Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/lithuania/gdp-per-capita>
3. <http://www.focus-economics.com/economic-indicator>
4. <http://www.economywatch.com/economic-statistics>
5. Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/latvia/gdp-per-capita>
6. Svjetska banka, <http://www.tradingeconomics.com/estonia/gdp-per-capita>
7. Portal o svim državama svijeta:<http://www.indeksmundi.com/>
8. Svjetska banka:<http://worldbank.org/>

POPIS TABLICA

Tablica 1. BDP Litve (2009. do 2013. godina).....	8
Tablica 2. BDP po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina).....	11
Tablica 3. Stopa inflacije Litve (2009. do 2013. godina)	13
Tablica 4. Nezaposlenost u Litvi (2009. do 2013. godina)	15
Tablica 5. Vanjskotrgovinska bilanca Litve (2009. do 2013. godina).....	17
Tablica 6. Proračun Litve (2009. do 2013. godina)	19
Tablica 7. BDP Latvije (2009. do 2013. godina)	26
Tablica 8. BDP po stanovniku Latvije (2009. do 2013. godina).....	29
Tablica 9. Stopa inflacije Latvije (2009. do 2013. godina)	31
Tablica 10. Nezaposlenost u Latvije (2009. do 2013. godina).....	33
Tablica 11. Vanjskotrgovinska bilanca Latvije (2009. do 2013. godina)	35
Tablica 12. Proračun Latvije (2009. do 2013. godina)	37
Tablica 13. BDP Estonije (2009. do 2013. godina).....	44
Tablica 14. BDP po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina).....	47
Tablica 15. Stopa inflacije Estonije (2009. do 2013. godina).....	49
Tablica 16. Nezaposlenost u Estonije (2009. do 2013. godina).....	51
Tablica 17. Vanjskotrgovinska bilanca Estonije (2009. do 2013. godina).....	53
Tablica 18. Proračun Estonije (2009. do 2013. godina)	55

POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

Graf 1. BDP Litve (2009. do 2013. godina).....	9
Graf 2. Trend kretanja BDP-a Litve (2009. do 2013. godina).....	9
Graf 3. Trend kretanja BDP-a Litve izražen u % (2009. do 2013. godina)	10
Graf 4. BDP po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina).....	11
Graf 5. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Litve (2009. do 2013. godina).....	12
Graf 6. Trend kretanja BDP-a Litve izražen u % (2009. do 2013. godina).....	12
Graf 7. Stopa inflacije Litve u % (2009. do 2013. godina).....	14
Graf 8. Trend kretanja stope inflacije Litve izražen u % (2009. do 2013. godina).....	14
Graf 9. Stopa nezaposlenosti Litve u % (2009. do 2013. godina).....	16
Graf 10. Trend kretanja stope nezaposlenosti Litve izražen u % (2009. do 2013.).....	16
Graf 11. Izvoz – uvoz Litve (2009. do 2013. godina).....	18
Graf 12. Trend kretanja trgovinskog deficita Litve (2009. do 2013. godina).....	18
Graf 13. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance BDP-a Litve izražen u % (2009. do 2013. godina).....	19
Graf 14. Prihodi – rashodi proračuna Litve (2009. do 2013. godina).....	20
Graf 15. Trend kretanja proračunskog deficita Litve (2009. do 2013. godina)	20
Graf 16. Trend odnosa proračuna u BDP-u Litve izražen u % (2009. do 2013.).....	21
Graf 17. BDP Latvije (2009. do 2013. godina).....	27
Graf 18. Trend kretanja BDP-a Latvije (2009. do 2013. godina).....	27
Graf 19. Trend kretanja BDP-a Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	28
Graf 20. BDP po stanovniku Latvije (2009. do 2013. godina).....	29
Graf 21. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Latvije (2009. do 2013. godina).....	30
Graf 22. Trend kretanja BDP-a Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	30
Graf 23. Stopa inflacije Latvije u % (2009. do 2013. godina).....	32
Graf 24. Trend kretanja stope inflacije Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	32
Graf 25. Stopa nezaposlenosti Latvije u % (2009. do 2013. godina).....	34
Graf 26. Trend kretanja stope nezaposlenosti Latvije izražen u % (2009. do 2013.).....	34
Graf 27. Izvoz – uvoz Latvije (2009. do 2013. godina).....	36
Graf 28. Trend kretanja trgovinskog deficita Latvije (2009. do 2013. godina).....	36

Graf 29. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance BDP-a Latvije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	37
Graf 30. Prihodi – rashodi proračuna Latvije (2009. do 2013. godina).....	38
Graf 31. Trend kretanja proračunskog deficita Latvije (2009. do 2013. godina).....	38
Graf 32. Trend odnosa proračuna u BDP-u Latvije izražen u % (2009. do 2013.)...	39
Graf 33. BDP Estonije (2009. do 2013. godina)	45
Graf 34. Trend kretanja BDP-a Estonije (2009. do 2013. godina).....	45
Graf 35. Trend kretanja BDP-a Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	46
Graf 36. BDP po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina).....	47
Graf 37. Trend kretanja BDP-a po stanovniku Estonije (2009. do 2013. godina).....	48
Graf 38. Trend kretanja BDP-a Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	48
Graf 39. Stopa inflacije Estonije u % (2009. do 2013. godina).....	50
Graf 40. Trend kretanja stope inflacije Estonije izražen u % (2009. do 2013.).....	50
Graf 41. Stopa nezaposlenosti Estonije u % (2009. do 2013. godina).....	52
Graf 42. Trend kretanja stope nezaposlenosti Estonije izražen u % (2009.do 2013.).....	52
Graf 43. Izvoz – uvoz Estonije (2009. do 2013. godina).....	54
Graf 44. Trend kretanja trgovinskog deficita Estonije (2009. do 2013. godina).....	54
Graf 45. Trend kretanja udjela vanjskotrgovinske bilance BDP-a Estonije izražen u % (2009. do 2013. godina).....	55
Graf 46. Prihodi – rashodi proračuna Estonije (2009. do 2013. godina).....	56
Graf 47. Trend kretanja proračunskog deficita Estonije (2009. do 2013. godina)....	56
Graf 48. Trend odnosa proračuna u BDP-u Estonije izražen u % (2009. do 2013.)..	57

POPIS SLIKA

Slika 1. Grb Litve	4
Slika 2. Regije Litve	4
Slika 3. Grb Latvije	24
Slika 4. Regije Latvije	24
Slika 5. Grb Estonije	42
Slika 6. Okruzi Estonije	42